

SMK AUKŠTOJI MOKYKLA
FINANSŲ IR INVESTICIJŲ VALDYMO
STUDIJŲ PROGRAMA

LEIDŽIAMA GINTI

Studijų programos vadovas
Edita Gelbūdienė

(parašas)

2023-06-09

(data)

AB „ROKIŠKIO SŪRIS“ PELNINGUMO ANALIZĖ IR JO
DIDINIMO GALIMYBĖS

Baigiamasis darbas

Darbo autorė
Emilija Bartkutė

(parašas)

Darbo vadovė
lekt. Lina Paliulienė

(parašas)

Klaipėda, 2023

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad teikiamas baigiamasis darbas „AB „Rokiškio sūris“ pelningumo analizė ir jo didinimo galimybės“ yra

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas Kolegijos kitų studijų programų bei kursų studentams.
2. Nebuvo naudotas kitoje kolegijoje, universitete ar kitose mokslo institucijose Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nėra nuorodų į kitus darbus, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateikiamas visas panaudotos literatūros sąrašas.

Būtly -

Emilija Bartkute

**ĮMONĖS SUTIKIMAS DĖL PLANUOJAMO TYRIMO IR ĮMONĖS VARDŲ
NAUDOJIMO MOKSLINIAME TYRIME**

2023-03-21

(data)

Rokiškis

Įmonė AB „Rokiškio sūris“ sutinka, kad VšĮ Socialinių mokslų kolegijos
studentė Emilija Bartkutė

(studento vardas pavardė)

atliktų įmonėje tyrimų ir naudotų duomenis bei įmonės vardą moksliniame – tiriamajame
darbe.

Darbo tema: AB „Rokiškio sūris“ pelningumo analizė ir jo didinimo galimybės

Darbo tikslas: įvertinti AB „Rokiškio sūris“ pelningumą ir jo didinimo galimybes

AB „Rokiškio sūris“

(įmonės pavadinimas)

Direktorius

(pareigos)

(parašas)

Dalius Trumpa

(vardas, pavardė)

www.rokiskio.lt

Pavadinimas/Name: AB „Rokiškio sūris“
Adresas, tel./ Adresas, country: Partonų g. 3, LT-01190, Rokiškis, Lietuva
Tel./ Pils: +370 458 55280
Faksas: +370 458 55280
Elpaštai/ e-mail: rokiškio@rokiskio.lt
Įmonės kodas/ Company code: 179057113
PVM kodas/ VAT code: LT790571113
Atsiskaitymo sąskaita/ Bank account: LT707944080001090000
Bankas/ Bank: AB SEB Bankas
Banko kodas/ Bank code: 70440
Quotations-type banknotes/ kvietimai ir sąskaitų būklė/ sąskaitų registre

TURINYS

SANTRAUKA	5
SUMMARY	6
IVADAS	7
1. MOKSLINĖS LITERATŪROS ANALIZĖ	9
1.1. Pelno ir pelningumo sampratos bei reikšmė	9
1.2. Pelningumo rodikliai ir jų klasifikavimas.....	9
1.2.1. Pardavimo pelningumo rodikliai	11
1.2.2. Turto pelningumo rodikliai	13
1.2.3. Kapitalo pelningumo rodikliai	15
1.3. Pelningumą lemiantys veiksniai ir didinimo galimybės	16
2. TYRIMO DIZAINAS	21
2.1. Tyrimo eigos pristatymas.....	21
2.2. AB „Rokiškio sūris“ veiklos pristatymas	22
3. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS.....	24
3.1. AB „Rokiškio sūris“ 2017 – 2021 m. veiklos finansinių rezultatų analizė	24
3.2. AB „Rokiškio sūris“ 2017-2021 m. pelningumo rodiklių analizė.....	32
3.3. AB „Rokiškio sūris“ pelningumo didinimo galimybės	39
IŠVADOS.....	43
REKOMENDACIJOS.....	44
LITERATŪROS SĄRAŠAS	45
PRIEDAI.....	49

SANTRAUKA

Pelningumo analizė padeda įmonės vadovams priimti optimalius sprendimus, racionalius pelningumo didinimo variantus, padeda numatyti veiklos plėtojimosi tendencijas ir perspektyvas bei atskleisti veiksnius, kurie mažina veiklos efektyvumą. Šiame darbe analizuojami AB „Rokiškio sūris“ pelningumo rodikliai, siekiant įvertinti šios įmonės pelningumo didinimo galimybes.

Tyrimo objektas – AB „Rokiškio sūris“ pelningumo rodikliai. Tyrimo tikslas – įvertinti AB „Rokiškio sūris“ pelningumą ir jo didinimo galimybes. Tyrimo uždaviniai: 1. Išanalizuoti pelno ir pelningumo sampratas bei reikšmę. 2. Išnagrinėti pelningumo rodiklius ir jų klasifikavimą bei pelningumą lemiančius veiksnius. 3. Išanalizuoti AB „Rokiškio sūris“ 2017-2021 m. pelningumo rodiklius. 4. Įvertinti AB „Rokiškio sūris“ pelningumo didinimo galimybes. Tyrimo metodai: mokslinė literatūros ir kitų informacinių šaltinių analizės metodas; lyginamosios analizės metodas; AB „Rokiškio sūris“ finansinių duomenų analizė; grafinio atvaizdavimo metodas.

Atlikus AB „Rokiškio sūris“ pelningumo rodiklių analizę, nustatyta, kad 2021 metais daugelis įmonės pelningumo rodiklių buvo nepatenkinami ir byloja apie neveiksmingai valdomą turtą ir kapitalą bei atskleidė, kad įmonės pardavimo savikaina yra per didelė. Labiausiai pelningumo rodiklių sumažėjimą lėmė įmonės pelno mažėjimas, kuris vyksta dėl to, kad įmonės pardavimo savikaina auga greičiau nei pardavimo pajamos. Analizė atskleidė, kad bendrovės pardavimo savikaina yra labai didelė ir sudaro beveik 94 proc. nuo įmonės pardavimo pajamų, dėl ko bendrasis pelningumas tesiekia 6 proc. Tai rodo, kad pagrindinė įmonės nepakankamo pelningumo priežastis yra būtent per didelė savikaina. Analizės metu nustatyta, kad didelę savikainą lemia išaugusios užperkamų žaliavų ir išaugusios pagrindinių energetinių išteklių kainos.

Raktiniai žodžiai: pelningumas, pardavimo pelningumas, turto pelningumas, kapitalo pelningumas.

SUMMARY

Profitability analysis helps company managers to make optimal decisions, rational options for increasing profitability, helps to predict trends and perspectives of activity development and reveal factors that reduce activity efficiency. This paper analyzes the profitability indicators of AB "Rokiškio sūris" in order to assess the possibilities of increasing the profitability of this company.

The object of the study is the profitability indicators of AB "Rokiškio sūris". The purpose of the study is to assess the profitability of AB "Rokiškio sūris" and the possibilities of increasing it. Research tasks: 1. Analyze the concepts and meaning of profit and profitability. 2. To examine profitability indicators and their classification and factors determining profitability. 3. Analyze AB "Rokiškio sūris" in 2017-2021. profitability indicators. 4. To evaluate the possibilities of increasing the profitability of AB "Rokiškio sūris". Research methods: scientific method of analysis of literature and other information sources; method of comparative analysis; Analysis of financial data of AB "Rokiškio sūris"; graphical representation method.

After analyzing the profitability indicators of AB "Rokiškio sūris", it was found that in 2021, many of the company's profitability indicators were unsatisfactory and indicate ineffectively managed assets and capital and revealed that the company's cost of sales is too high. The decrease in profitability indicators was mainly caused by the decrease in the company's profit, which occurs because the cost of sales of the company grows faster than the sales revenue. The analysis revealed that the company's cost of sales is very high and accounts for almost 94 percent. from the company's sales revenue, as a result of which the total profitability is only 6 percent. This shows that the main reason for the company's insufficient profitability is precisely the excessive cost. During the analysis, it was found that the high cost is caused by the increased prices of affordable raw materials and the increased prices of the main energy resources.

Keywords: profitability, profitability of sales, profitability of assets, profitability of capital.

IVADAS

Temos aktualumas. Šių dienų visuomenėje verslui, norinčiam plėsti savo veiklą ir turėti stabilią vietą rinkoje, pagrindinis uždavinys yra dirbti pelningai. Tačiau finansinis rezultatas (pelnas arba nuostolis) priklauso nuo išorinių ir vidinių veiksnių: rinkos konkurencijos, visuomenės poreikių, įstatymų pokyčių ir dar daugybės kitų veiksnių (Garcia-Garcia, Garcia-Canal, Guillen, 2019). Tad vertėtų nuolat stebėti ir vertinti finansinį rezultatą. Siekiant tinkamai įvertinti finansinį rezultatą ir jo pokytį pasitelkiami pelningumo rodikliai, kurie padeda nustatyti, kaip efektyviai ir pelningai įmonė vykdo savo veiklą (Paliulienė, 2020). Mackevičiaus (2019) nuomone, periodiškai stebint ir vertinant pelningumo rodiklius galima užkirsti kelią bankrotui ar kitoms grėsmėms ar bent laiku imtis veiksmų, kurie sumažintų neigiamą poveikį įmonei. Analizuojant šiuos rodiklius galima sudaryti dar efektyvesnį išteklių pasiskirstymą bei galimybę padidinti veiklos pelningumą.

Pelningumo analizė padeda įmonės vadovams priimti optimalius sprendimus, racionalius pelningumo didinimo variantus, padeda numatyti veiklos plėtojimosi tendencijas ir perspektyvas bei atskleisti veiksnius, kurie mažina veiklos efektyvumą. Remiantis apskaitos dokumentais atliekama pelningumo analizė, kuri padeda laiku atskleisti įvairių veiklos sričių ir įmonės padalinių darbo trūkumus, numatyti jų šalinimo ir efektyvumo didinimo priemones. Didesnį pelningumą įmonės gali gauti ir dėl išorinės rinkos įvertinimo, paskatinusio prekių asortimento pardavimo pokyčius, arba net didesnių kainų pakėlimas. Šiame darbe analizuojami AB „Rokiškio sūris“ pelningumo rodikliai, siekiant įvertinti šios įmonės pelningumo didinimo galimybes.

Tyrimo problema. Siekiant pelningos įmonės veiklos, įmonės privalo nuolatos stebėti bei analizuoti pelno (pelningumo) rodiklius, kurie padeda įvertinti pelningumo didinimo galimybes. Tyrimo problema formuluojama šiuo probleminiu klausimu: kokios AB „Rokiškio sūris“ pelningumo didinimo galimybės?

Tyrimo objektas – AB „Rokiškio sūris“ pelningumo rodikliai.

Tyrimo tikslas – įvertinti AB „Rokiškio sūris“ pelningumą ir jo didinimo galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti pelno ir pelningumo sampratas bei reikšmę.
2. Išnagrinėti pelningumo rodiklius ir jų klasifikavimą bei pelningumą lemiančius veiksnius.
3. Išanalizuoti AB „Rokiškio sūris“ 2017-2021 m. pelningumo rodiklius.
4. Įvertinti AB „Rokiškio sūris“ pelningumo didinimo galimybes.

Tyrimo metodai:

- 1) mokslinė literatūros ir kitų informacinių šaltinių analizės metodas;
- 2) lyginamosios analizės metodas;
- 3) AB „Rokiškio sūris“ finansinių duomenų analizė;

1) grafinio atvaizdavimo metodas.

Tyrimo struktūra. Baigiamąjį bakalauro darbą sudaro antraštinis lapas, studento patvirtinimas apie atlikto darbo savarankiškumą, įmonės sutikimas dėl planuojamo tyrimo ir įmonės vardo naudojimo baigiamajame darbe, turinys, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, trys darbo skyriai su poskyriais, išvados, rekomendacijos ir literatūros sąrašas.

Pirmajame darbo skyriuje analizuojama mokslinė literatūra: nagrinėjamos pelno ir pelningumo sampratos, aptariami pelningumo rodikliai ir jų klasifikavimas bei apibūdinami pelningumą lemiantys veiksniai ir didinimo galimybės.

Antrajame darbo skyriuje pateikiamas tyrimo dizainas, t. y. pristatoma tyrimo eiga bei AB „Rokiškio sūris“ veikla.

Trečiajame darbo skyriuje analizuojami ir aptariami tyrimo rezultatai: analizuojami AB „Rokiškio sūris“ 2017-2021 m. pelningumo rodikliai bei įvertinamos AB „Rokiškio sūris“ pelningumo didinimo galimybės.

1. MOKSLINĖS LITERATŪROS ANALIZĖ

Visų verslo įmonių pagrindinis tikslas yra pelninga veikla, nes pelnas ne tik leidžia maksimizuoti investicinę grąžą, bet ir užtikrina įmonės veiklos tęstinumą, konkurencingumą bei plėtrą. Kita vertus, pelnas yra absoliutus rodiklis, kuris neįvertina įmonės dydžio, investicijų ir pajėgumo, todėl siekiant įvertinti įmonės veiklos veiksmingumą analizuojamas įmonės pelningumas ir vertinamos jo didinimo galimybės. Šioje darbo dalyje apibrėžiama pelno ir pelningumo esmė, nusakoma jo reikšmė, išskiriami pelningumo rodikliai ir išanalizuojami pelningumą veikiantys veiksniai.

1.1. Pelno ir pelningumo sampratos bei reikšmė

1.2. Pelningumo rodikliai ir jų klasifikavimas

Apskaičiuojant skirtingus pelningumo rodiklius tam tikras pelnas, dažniausiai grynasis, dalijamas iš atitinkamo, su investicijomis ir pelno uždirbimu siejamo, pardavimo pajamų, turto ar kapitalo rodiklio. Pagal tai pelningumo rodikliai ir yra klasifikuojami.

Mokslinėje literatūroje išskiriamos trys pelningumo rodiklių grupės (Mackevičius ir kt., 2014):

1) *pardavimo pelningumo rodiklius*, kuriuos skaičiuoja ir tiria:

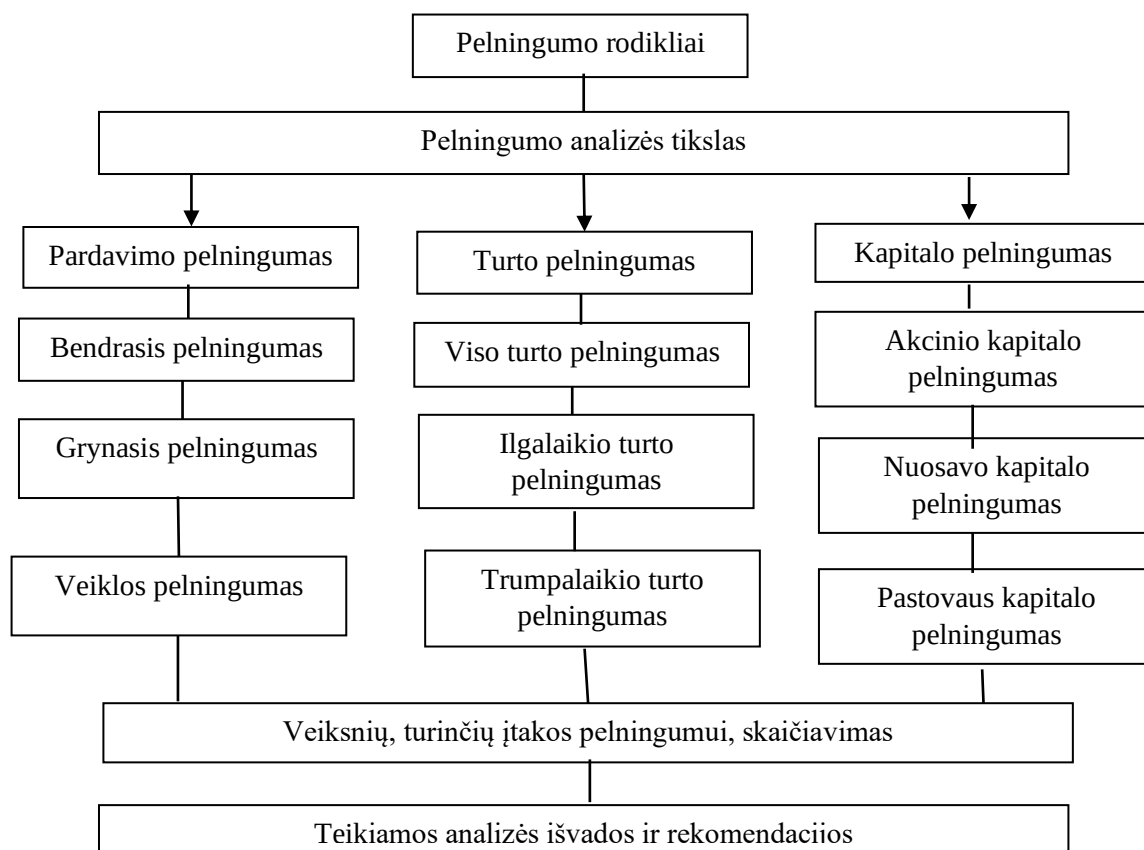
- a) investuotojai, sprenddami ar apsimokės jų investiciniai projektai;
- b) įmonių vadybininkai, priimdami sprendimus, kaip kontroliuoti produktų pardavimo kainą ir savikainą;
- c) kiti vidaus ir išorės informacijos vartotojai, siekdami tam tikrų tikslų ir interesų;

2) *turto pelningumo rodiklius*, kuriais domisi:

- a) verslininkai, vertindami gamybos, kitos veiklos arba atskirų jų segmentų pelningumą;
- b) investuotojai, siekiantys sužinoti, ar turtas nėra naudojamas neefektyviai, netinkamai sandėliuojamas, grobstomas ir pan.;

3) *kapitalo pelningumo rodiklius*, kuriais domisi kapitalo savininkai, kreditoriai ir investuotojai spręsti apie investicijų pelningumą, jų panaudojimo efektyvumą ir galimybę gauti dividendų.

Toliau pateikiamas pelningumo rodiklių klasifikavimas ir jų analizės nuoseklumas, remiantis J. Mackevičiaus ir kt. bendraautorių (2008) analizuota bendrojo pardavimo pelningumo metodika (žr. 1.1. pav.).

1.1. pav. Pelningumo rodiklių klasifikavimas ir jų analizės nuoseklumas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal J. Mackevičių ir kt. (2008) bei Savicką (2019)

Įmonės turtas paprastai yra naudojamas norint pagaminti produktus ar suteikti paslaugas, sugeneruoti didesnę pelną. Dėl šios priežasties skaičiuojami turto pelningumo rodikliai, kurie parodo, kaip efektyviai įmonė panaudoja įmonės turtą generuojant pelną. Turto panaudojimo pelningumo rodikliai parodo, kiek vienas turto euras sugeneruoja grynojo pelno per ataskaitinį laikotarpį (Mackevičius, 2019). Pagrindiniai turto pelningumo rodikliai: viso turto pelningumas, ilgalaikio turto pelningumas bei trumpalaikio turto pelningumas. Jie parodo, kaip efektyviai ir pelningai įmonė išnaudoja visą turimą turtą, ilgalaikį ir trumpalaikį turtą generuojant įmonės finansinių metų veiklos rezultata (Mackevičius, 2019).

Pardavimo pelningumo rodikliai yra įrankis, kuris padeda įvertinti pardavimo proceso pelningumą vidaus ir išorės vartotojams, bei jais remiantis galima priimti sprendimus pelningumo didinimui. Svarbu paminėti, jog kai kurie autoriai išskiria ir ketvirtąjį pardavimo pelningumo rodiklį – tai pelno prieš palūkanas, mokesčius, nusidėvėjimą ir amortizaciją (toliau – EBITDA) pelningumo rodiklį (Gudaitis ir Žagūnytė, 2013; Jakštas ir Kazakevičius, 2018; Savickas, 2019).

Pelningumo rodiklių analizė turi būti atliekama nuosekliai – pradedama nuo rodiklio reikšmės apskaičiavimo, o tada nustatomi veiksniai, kurie turėjo įtakos rodiklio dydžiui ir pokyčiui. Tam kad

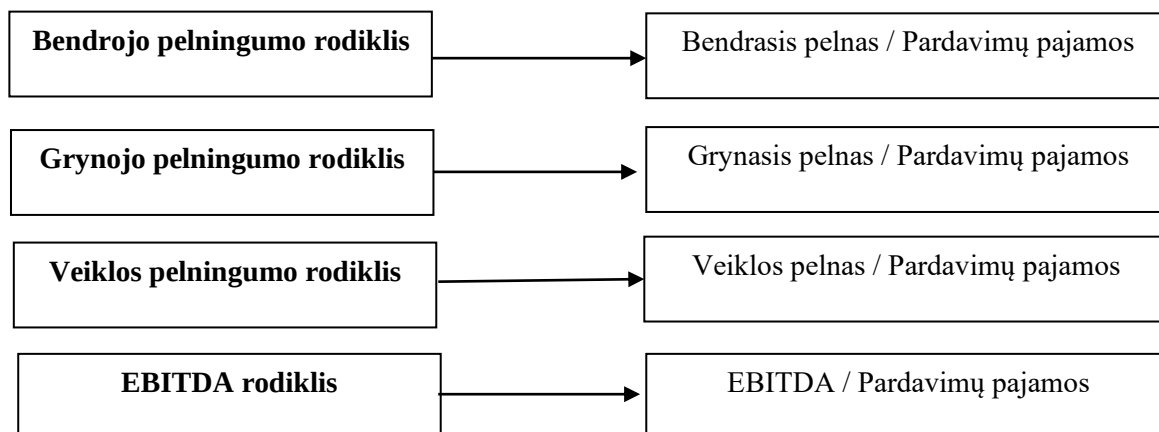
būtų galima ištirti įmonės pelningumo rodiklius, naudojami finansinės atskaitomybės: balanso, pelno (nuostolių) ataskaitos duomenys, tačiau informacijos apie veiksmų įtaką šiam rodikliui, suteikia valdymo apskaitos duomenys. Dažniausiai atliekant pelningumo analizę, pradeda skaičiuoti ir vertinti pardavimo pelningumo rodiklius (Masztalerz, 2019).

Įmonės pelningumo rodikliais domisi išoriniai informacijos vartotojai. Konkurentai domisi pelningumo rodikliais, kadangi nori išlikti konkurencingais (Jokubauskaitė ir Ruškytė, 2019). Esami ir potencialūs akcininkai analizuoja pelningumo rodiklius, kadangi pelningumo rodikliai parodo įmonės bankroto tikimybę. Finansinės analizės specialistai iš pelningumo rodiklių sprendžia, kaip efektyviai įmonė panaudoja turimus išteklius. Kreditoriai vertina pelningumo rodiklius, kadangi šie rodikliai parodo, kaip pelningai įmonė vykdo savo veiklą, bei remiantis šiais rodikliais kreditoriai gali prognozuoti ar įmonė savo veiklą vykdys pelningai ir bus įgali grąžinti gautus kreditus.

1.2.1. *Pardavimo pelningumo rodikliai*

Siekdamos dirbti pelningai, įmonės turi periodiškai analizuoti pardavimo pelningumo rodiklius, kurie leidžia įvertinti įmonės pelningumą, bei priimti tinkamus sprendimus siekiant padidinti pelningumą (Jaruševičienė ir Selatni, 2017). Pardavimų pelningumo rodiklis skaičiuojamas kaip tam tikros pelno rūšies ir pardavimų pajamų ar pardavimų savikainos santykis.

Nors mokslinėje literatūroje yra išskiriami trys ar net keturi pardavimo pelningumo rodikliai, tačiau pagrindiniais yra laikomi bendrojo ir grynojo pardavimo pelningumo rodikliai. Pelningumo rodiklių klasifikavimas palengvina skaičiavimo metodikos suvokimą, nes yra žinoma, kad visi pardavimo pelningumo rodikliai yra skaičiuojami pelną dalijant iš pardavimų pajamų. Kaip jau minėta anksčiau, pardavimo pelningumo rodiklis yra svarbus, kadangi sudaro galimybes įvertinti įmonės veiklos pelningumą. Pardavimo pelningumo rodikliai ir apskaičiavimas pateikiamas žemiau (žr. 1.2. pav.).

1.2. pav. Pardavimo pelningumo rodikliai ir jų apskaičiavimas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal T. Gudaitį ir U. Žagūnytę (2013), E. Jakštą ir A. Kazakevičių (2018) bei V. Savicką (2019)

Kaip matoma iš 1.2. pav. pateiktų pardavimo pelningumo rodiklių, jie išskiriami į keturis rodiklių grupes, kurių išraiškos skaičiavimas yra nurodytas greta. Kiekvienas pardavimo pelningumo rodiklis įgalina įmones įvertinti savo veiklos pelningumą ir galimą vertę rinkoje.

Bendrasis pardavimo pelningumas yra vienas iš svarbiausių pelningumo rodiklių, kuris rodo, kiek bendrojo pelno uždirba vienas pardavimų arba savikainos piniginis vienetas. Tai rodiklis, rodantis, ar įmonė sugeba parduoti savo pagamintą produkciją brangiau nei buvo jos savikaina (Lileikienė ir Grigaliūnienė, 2014). Svarbu, kad šis rodiklis visada būtų teigiamas ir kuo didesnis, nes tai atskleidžia, jog įmonės vykdoma veikla yra pelninga ir įmonė galės padengti savo veiklos ir finansavimo išlaidas. Bendrojo pardavimo pelningumo rodiklio kitimo ribos yra nuo 10 iki 35 proc. Tai reiškia, kad jeigu rodiklis yra mažesnis nei 10 proc., tai įmonė negali padengti ūkininkavimo išlaidų, o jeigu didesnis nei 35 proc. – tai gamybos pelningumas yra didelis. Iš bendrojo pardavimo pelningumo rodiklio galima spręsti, ar skirtumas tarp parduotų prekių kainų ir gamybos sąnaudų yra pakankamas. Bendrojo pardavimo pelningumo didėjimas rodo kaip augo produkcijos gamybos efektyvumas (Skujienė, 2008). Kadangi bendrasis pardavimo pelningumas yra neigiamai veikiamas veiklos sąnaudų, todėl jis nėra galutinius įmonės veiklos rezultatus apibendrinantis rodiklis, priešingai nei grynasis pardavimo pelningumas (Savickas, 2019).

Grynasis pardavimo pelningumas pateikia informaciją, kiek pelno gaunama iš kiekvieno pardavimo vieneto. Grynojo pardavimo pelningumas – rodiklis, rodantis pardavimo pelningumą įvertinus visas uždirbtas pajamas ir joms gauti patirtas išlaidas. Rodiklio kitimo ribos yra nuo 5 proc. iki 25 proc., tai reiškia, kad jeigu rodiklis yra didesnis nei 25 proc., tai jis vertinamas labai gerai, jei didesnis nei 10 proc. – gerai, patenkinamai, jei yra mažesnis nei 5 proc. ir neigiamai, jei rodiklis yra neigiamas. Grynasis pardavimų pelningumas yra vienas svarbiausių rodiklių, kurio pagrindu yra atliekama gilesnė įmonės veiklos efektyvumo analizė, leidžianti išsiaiškinti veiksnių įtaką tiriamiems reiškiniams. Ekonomikoje, siekiant įvertinti galutinį įmonės vykdomos veiklos pelningumą bei nustatyti, kiek grynojo pelno uždirbo pardavimo pajamų vienetas, būtina skaičiuoti grynąjį pardavimo pelningumą. Grynojo pelningumo mažėjimas signalizuoja, kad smunka prekių konkurencingumas rinkoje ir reikia diegti inovacijų. Verslo rūšis, vadybos lygis, kainų politika, sąnaudų struktūra – veiksniai nuo kurių priklauso grynasis pardavimo pelningumas. Todėl jeigu įmonės grynasis pelningumas yra mažas, tai reiktų sunerimti dėl vadovų gebėjimo priimti teisingus sprendimus, tinkamos prekių kainų politikos ir t.t. Tuo tarpu aukšti grynojo pelningumo rezultatai parodo, jog įmonė rinkoje veikia stabiliai ir tikslingai (Lileikienė ir Grigaliūnienė, 2014).

Veiklos pelningumo rodikliai – veiklos pelno ir pardavimo pajamų santykis, kuriame atsižvelgiama į laikotarpio nusidėvėjimo sąnaudas ir palyginamas gautas pelnas prieš palūkanas ir mokesčius su pardavimais. Tai rodiklis, parodantis įmonės vadovų gebėjimą uždirbti pajamas. Tai

rodiklis priklausantis nuo pardavimo pajamų, savikainos bei įmonės gebėjimo valdyti veiklos sąnaudas. Įmonė turi nuolat stebėti savo administracines ir pardavimo sąnaudas, nes šis rodiklis priklauso nuo jų. Veiklos sąnaudas svarbu lyginti su konkurentų ir ieškoti rezervų joms mažinti. Jeigu rodiklis mažesnis nei 5 proc., tai jis laikomas nepatenkinamu. Teigiama, kad veiklos pelningumas atskleidžia, kaip vadovai geba kontroliuoti bendrąsias ir administracines veiklos sąnaudas bei kaip įmonė veikė, nepriklausomai nuo mokesčių ir nusidėvėjimo apskaitos. Literatūroje nurodoma, kad veiklos pelningumo rodiklis turėtų būti vertinamas remiantis pardavimo pajamų ir bendrojo pelno pokyčiais (Lileikienė ir Grigaliūnienė, 2014). Nors veiklos pelningumas geriausiai atskleidžia įmonės valdymo efektyvumą, tačiau jis turi ir savo trūkumą – tai rodiklis, kurio taikyme nėra atsižvelgiama į finansinės ir investicinės veiklos rezultatus, o pastarieji gali turėti didelę reikšmę apmokestinamajam pelnui ir pelno mokesčiui (Savickas, 2019).

EBITDA pelningumas yra rodiklis, apibūdinantis įmonės finansinės, investicinės ir kitos veiklos efektyvumą. Šis rodiklis suteikia galimybes vertinti įmonės veiklos pelningumą su konkurentais. Jo dėka galima vertinti įmonės vykdomos veiklos pinigų srautų pelningumą. Rodiklis vertinamas geriau, kai jo reikšmė yra didesnė. Be viso to, tai yra rodiklis, teikiantis informaciją apie įmonės galimybes atsiskaityti su tiekėjais bei kreditoriais. EBITDA pelningumas yra rodiklis, rodantis įmonės gebėjimą apmokėti skolas ir sumokėti pelno mokestį bei vykdyti pagrindinę įmonės veiklą. Kuo rodiklis didesnis, tuo aukštesnis įmonės pelningumas. Jei rodiklis mažesnis nei 10 proc. – laikomas problematišku (Liaubienė ir Martirosianienė, 2008).

Visi pardavimo pelningumo rodikliai yra skaičiuojami naudojantis duomenimis iš pelno (nuostolių) ataskaitos (Gudaitis ir Žagūnytė, 2013).

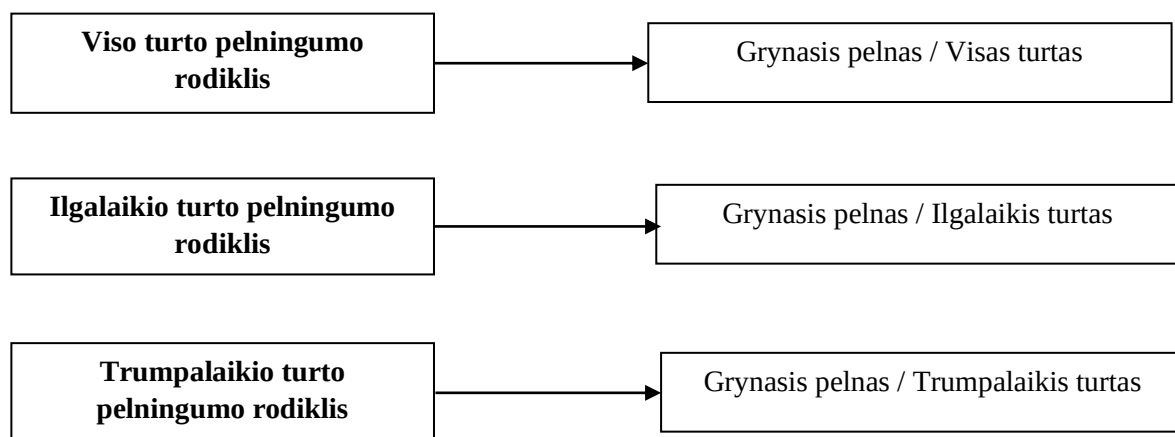
1.2.2. Turto pelningumo rodikliai

Įmonės veikloje jos turimas ir planuojamas įsigyti turtas yra svarbus veiksnys, parodantis įmonės veiklos pelningumą ir įmonės turimą turtą, kurio įsigijimui įmonė tikslingai panaudoja savo turimas pajamas ir pelną. Turto pelningumo rodiklis parodo įmonės gamybinės – ūkinės veiklos efektyvumą, o jo skaičiavimui naudojamas pelnas, į kurį nėra įtrauktos palūkanos bei mokesčiai. Šiuo atveju turto pelningumui reikšmės neturi jokia įmonės finansinė veikla, o vertinama tik gamybinė – ūkinė veikla (Valkauskas ir Mackevičius, 2010).

Turto pelningumas (kitai dar vadinamas *turto grąža*) parodo, kiek grynojo pelno tenka kiekvienam viso turto piniginiam vienetui. Turto grąža apibūdina sugebėjimą pelningiau naudoti visą turtą. Parodo, kokia viso turto dalis susigrąžinama pelno pavidalu (Krivka, 2013). Pagrindiniai turto pelningumo rodikliai pateikiami 1.3. pav.

Kaip matoma iš 1.3. pav. pateiktų turto pelningumo rodiklių, pagrindiniais yra laikomi šie: visas turto pelningumas (bendrasis turto pelningumas), įgalinantis įvertinti grynojo pelno santykį su vienu

turto eurų arba kiek vienas turto euras sukūrė įmonei grynojo pelno; ilgalaikio turto pelningumas, atskleidžiantis, kiek ilgalaikio turto vienetas sukūrė įmonei pelno; trumpalaikio turto pelningumas, padedantis išsiaiškinti, kiek vienas trumpalaikio turto euras, sukūrė įmonei grynojo pelno.

1.3. pav. Turto pelningumo rodikliai ir jų apskaičiavimas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal R. Valkauską ir J. Mackevičių (2010)

Turto pelningumas yra priemonė, kuri parodo, kaip efektyviai įmonės turtas naudojamas pelnui gauti. Negalima nepaminti, kad verslininkai įmonės padalinių darbą vertina, remiantis turto pelningumo rodikliais (Savickas, 2019). Šio rodiklio kitimo riba yra nuo 5 proc. iki 20 proc. Kuo turto pelningumo rodiklis didesnis, tuo įmonė efektyviau naudoja savo turtą. Labai gerai turto pelningumas vertinamas, kai pasiekiamas didesnis nei 20 proc. rezultatas, gerai, kai pasiekiamas didesnis nei 15 proc., o patenkinamai, kai pasiekiamas didesnis nei 8 proc. lygis. Tokiu atveju, jei turto pelningumo rodiklis yra mažesnis nei 8 proc., tai rodiklį reikėtų vertinti nepatenkinamai, o blogai – kai rodiklis yra neigiamas (Lileikienė ir Grigaliūnienė, 2014).

Skaiciuojant turto pelningumo rodiklius vietoj balansinės finansinių metų vertės gali būti imama ir vidutinė turto vertė, kuri apskaičiuojama naudojant aritmetinio arba chronologinio vidurkio formules (Savickas, 2019). Šis skaičiavimo metodas dažniausiai taikomas tokiose įmonėse, kuriose patiriama nemažai turto svyravimų. Tarp grynojo pelno ir turto pelningumo yra tiesioginė sąsaja, tai reiškia, kad grynajam pelnui didėjant, didėja įmonės turto pelningumas, ir atvirkščiai. Tuo tarpu turto pelningumą ir turto vertę sieja atvirkštinis ryšys, tai reiškia, kad mažėjant turto vertei, didėja pelningumas, ir atvirkščiai.

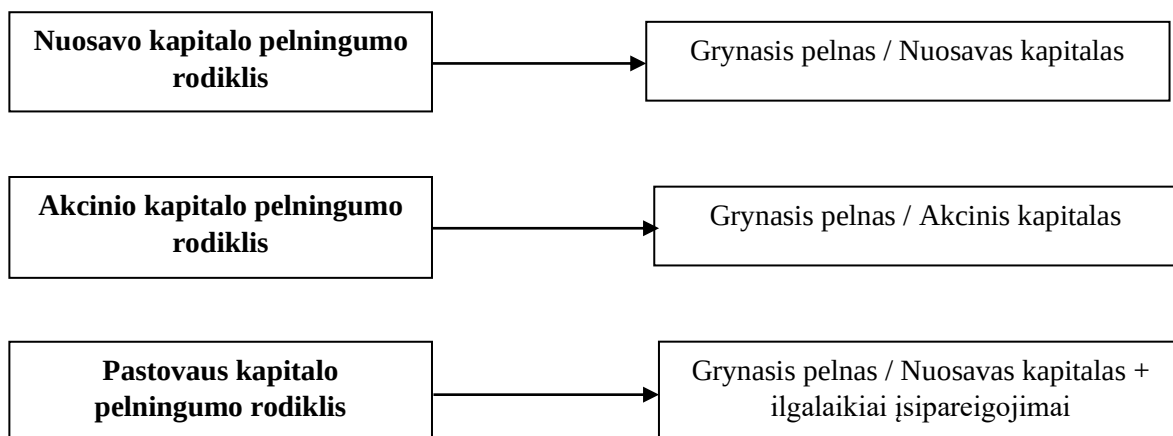
Turto pelningumo rodiklis rodo, kiek piniginių vienetų grynojo pelno uždirba vienas turto piniginis vienetas. Analitinės informacijos vartotojai nuolat vertina turto pelningumo rodiklius, siekiant nustatyti turto panaudojimo efektyvumą. Be analitinės informacijos vartotojų, turto pelningumo rodikliais domisi ir įmonės vadovybė, nes tai atskleidžia jų gebėjimą racionaliai valdyti ir paskirstyti turtą (Lileikienė ir Grigaliūnienė, 2014).

Turto pelningumo rodiklius galima apskaičiuoti remiantis balansu bei pelno (nuostolių) ataskaita.

1.2.3. Kapitalo pelningumo rodikliai

Finansinės įmonės veiklos efektyvumą geriausiai atskleidžia kapitalo pelningumo rodikliai (Krivka, 2013). Kapitalo pelningumo rodikliai apibūdina įmonės pelningumą, atsižvelgiant į jos veiklos finansavimo šaltinius. Kapitalo pelningumo rodikliai padeda įvertinti kokią grąžą duoda vienas euras, investuotas į įmonės kapitalą (Gudaitis ir Žagūnytė, 2013).

Kapitalo pelningumo rodikliai yra ypač įdomūs įmonės investuotojams, nes šie rodikliai parodo įmonės sukurtą pelną iš nuosavo kapitalo. Šie rodikliai parodo įmonės turimo kapitalo panaudojimo efektyvumą (Savickas, 2019). Kapitalo pelningumo rodiklių dėka investuotojai priima sprendimą – pirkti ar parduoti vertybinius popierius (Mackevičius ir kt., 2010). Kapitalo pelningumo rodikliai teikia informaciją apie įmonės veiklos pelningumą pagal jos turimus finansavimo šaltinius, o jie apskaičiuojami pagal duomenis, pateikiamus pelno (nuostolių) ataskaitose ir balansuose (Cole, 2013). Kapitalo pelningumo rodikliai skaičiuojami pagal paprastą formulę, t. y. grynąjį pelną dalijant iš tam tikro kapitalo (žr. 1.4. pav.).

1.4. pav. Kapitalo pelningumo rodikliai ir jų apskaičiavimas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal T. Gudaitį ir U. Žagūnytę (2013)

Kaip matoma iš 1.4. pav. pateiktų kapitalo pelningumo rodiklių, visi jie skaičiuojami grynąjį pelną dalinant iš tam tikros kapitalo dalies.

Akcinio kapitalo pelningumo dėka galima sužinoti, kiek pelno įmonė uždirba iš akcininkų investuotų pinigų. Šiuo rodikliu yra matuojamas paprastųjų akcijų savininkų investicijų pelningumas. Yra teigiama, kad įmonės padėtis yra vertinama neigiamai, jeigu ilgalaikių kreditų palūkanų norma viršija akcinio kapitalo pelningumą (Lileikienė ir Grigaliūnienė, 2014).

Naudojant nuosavo kapitalo pelningumo rodiklį, galima išsiaiškinti, kiek savininkų investuotas piniginis vienetas generuoja pelno. Šio rodiklio dėka galima įvertinti įmonės vadovybės efektyvumą naudojant investuotą kapitalą, tai reiškia, jog galima nustatyti ar iš nuosavo kapitalo buvo uždirbtas pakankamas pelnas, ar nebuvo geriau investuoti kapitalo į kitą sritį, kurį uždirbtų daugiau grynujų

pajamų (Lileikienė ir Grigaliūnienė, 2014). Nuosavo kapitalo pelningumas nustato lėšų, kurias akcininkai investavo į įmonę, grąžos normą. Įmonės savininkai ir akcininkai yra labai suinteresuoti nuosavo kapitalo pelningumo rodikliais, nes jis rodo, ar įmonės uždirbtas pelnas kompensuoja akcininko riziką (Lileikienė ir Grigaliūnienė, 2014). Šis rodiklis atspindi įmonės viduje priimtų finansų valdymo sprendimų poveikį savininko investicijų pelningumui. Dažniausiai įmonės renkasi skaičiuoti šio kapitalo pelningumą. Šis rodiklis vertinamas blogai, jei jis yra neigiamas, laikomas nepatenkinamu, jei jis yra mažesnis nei 10 proc., vertinamas gerai, jei jis yra didesnis nei 20 proc. ir labai gerai, jei jis yra didesnis nei 30 proc. Kuo didesnę pelną įmonė gauna kasmet, tuo labiau didėja nuosavo kapitalo pelningumas (Rutkowska-Ziarko, 2015).

Pastovaus kapitalo pelningumas yra priemonė, rodanti, kaip efektyviai į įmonę investuotas kapitalas yra naudojamas grąžai generuoti. Žinoma, kad įmonė, vykdydama savo veiklą, ją finansuoja ne tik iš nuosavo kapitalo, bet ir skolinto, pagrįstu ilgalaikiais įsipareigojimais, jų visuma yra vadinama pastoviu kapitalu. Pastovaus kapitalo pelningumas atskleidžia, kaip buvo panaudotas nuosavas kapitalas ir ilgalaikiai įsipareigojimai, remiantis vadovų sprendimais, taip pat parodo įmonės vystymosi lygį. Šį rodiklį plačiai nagrinėja vadovai, kreditoriai, akcininkai, finansinės institucijos, nes jis objektyviausiai parodo įmonės finansinę būklę (Lileikienė ir Grigaliūnienė, 2014).

Apibendrinant pelningumo rodiklius ir jų klasifikavimą, galima teigti, kad atliekant pelningumo analizę, skaičiuojami santykiniai rodikliai. Priklausomai nuo vertinimo tikslų bei analizės rezultatų vartotojų poreikių gali būti skaičiuojami ir analizuojami pardavimo, kapitalo ar turto pelningumo rodikliai, tačiau, norint visapusiškai įvertinti įmonės pelningumą, tikslinga taikyti kompleksinę analizę ir skaičiuoti bei nagrinėti visų trijų grupių rodiklius.

1.3. Pelningumą lemiantys veiksniai ir didinimo galimybės

Kaip buvo aptarta anksčiau, pelningumas yra įmonės gebėjimas uždirbti pelną naudojant gamybos veiksnius ir kapitalą. Pelningumo rodiklių analizė padeda įmonei įvertinti, ar yra priimami teisingi investiciniai ir finansiniai sprendimai (Labonaitė ir Subačienė, 2014). Norint įvertinti ūkinės veiklos pelningumą, prioritetu išlieka veiksmų, lemiančių įmonės veiklą, nustatymas. Kaip teigia Gudaitis ir Žagūnytė (2013), pelningumą lemiančius veiksmus galima suskirstyti į vidinius (mikroaplinkos) ir išorinius (makroaplinkos). Vidinių veiksmų daroma įtaka tiesiogiai priklauso nuo pačios įmonės veiklos, turimų finansų, priimtų sprendimų ar pasirinktos strategijos, o tuo tarpu išoriniai veiksniai dažniausiai nepriklauso nuo įmonės veiklos, be to, pabrėžtina, kad pati įmonė negali daryti tam įtakos (žr. 1.2 lentelę).

1.2 lentelė. Įmonės pelningumą lemiantys veiksniai

Vidiniai veiksniai	Išoriniai veiksniai
Produktų kokybė	Ekonominiai veiksniai
Kliento dydis	Kultūriniai veiksniai
Pardavimų apimtis	Gamtiniai ir ekologiniai veiksniai
Pardavimų kaina	Moksliniai-technologiniai veiksniai
Pardavimų savikaina	Politiniai veiksniai
Produkcijos asortimentas ir struktūra	Konkurentų, vartotojų ir tiekėjų veikla

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Tamulevičienę, 2016.

Mokslinėje literatūroje teigiama, kad vieni vidiniai veiksniai daro tiesioginę įtaką įmonės pelningumui, o kiti veikia pelningumą netiesiogiai (Labonaitė ir Subačienė, 2014). Tiesioginę įtaką pelningumui turi šie vidiniai veiksniai: savikaina, pardavimo kaina, pardavimų apimtis. Visgi kai kurie autoriai išskiria tik du vidinius veiksnius, darančius tiesioginę įtaką įmonės pelningumui, t. y. pardavimo kainą ir savikainą (Černius, 2014). Manoma, jog savikainos veiksnys turi atvirkštinę įtaką pelningumui: augant savikainai, pelningumas mažėja, o pardavimų kaina ir pardavimų apimtis turi tiesioginę įtaką pelningumui (Černius, 2014).

Kalbant apie išorinius įmonės pelningumą lemiančius veiksnius, pažymėtina, jog dažniausiai įmonės negali jų kontroliuoti ar paveikti, tačiau išoriniai veiksniai, kaip ir vidiniai, gali daryti tiek tiesioginę, tiek netiesioginę įtaką įmonės pelningumui. Svarbu paminėti, jog pelningumą veikiant išoriniams veiksniams, valdymo subjektas gali dalinai sumažinti jų poveikį. Tam, kad pelningumas didėtų būtina priimti savalaikius vidinius pertvarkymus, strategijos krypties keitimas, resursų perskirstymas ir pan. Ekonominius veiksnius galima įvardinti kaip vienus iš svarbiausių išorinių veiksnių, lemiančių organizacijos pelningumą. Ekonomikai augant, įmonių pelningumas proporcingai auga, o ekonomikos nuosmukio metu pastebimas atvirkštinis variantas.

Be ekonominių veiksnių taip pat svarbu paminėti mokslinius–technologinius veiksnius, kuriuos taip pat dar galima įvardinti kaip inovacijas. Anot Hirshleifer ir kt. bendraautorių (2017), bet kokia inovacija suteikia galimybę padidinti pardavimo kainą ir taip automatiškai padidinti pelningumą. Tačiau, reikia nepamiršti, kad inovacijų diegimas prisideda prie savikainos didinimo. Dėl šios priežasties būtina vertinti proporciją, investicijų ir grąžos, tik toks vertinimas gali parodyti realią situaciją. Martins ir Lopez (2016) inovacijas priskiria prie intelektualio kapitalo, kuris paprastai yra skirstomas į keturias kategorijas: žmogiškąjį, struktūrinį, organizacinį ir santykių kapitalą.

Tamulevičienė (2016) teigia, kad dažniausiai vidinių ir išorinių veiksnių daromą įtaką pelningumui sudėtinga arba išvis neįmanoma apskaičiuoti, tačiau jų įtakos įmonės pelningumui negalima nuginčyti. Minėtoji autorė, išskirdama vidinius pelningumą lemiančius veiksnius, įvardina skirtingai bei atkreipia dėmesį į tai, kad vidiniai veiksniai (pavyzdžiui, vadovų veikla, personalo valdymo politika, įmonės organizacinė ir valdymo struktūra) yra svarbesni nei išoriniai, kadangi tiesiogiai daro didesnę įtaką pelningumui.

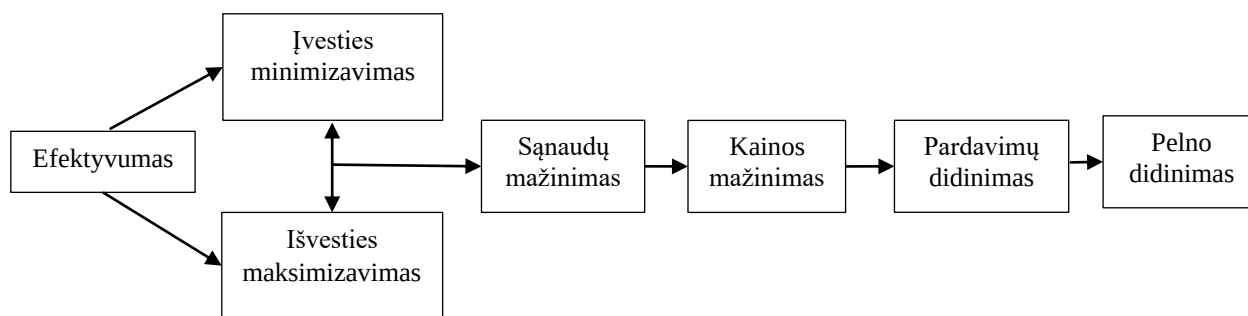
Kaip buvo minėta anksčiau, pelnas ir pelningumas yra dvi skirtingos sampratos, tačiau glaudžiai tarpusavyje susijusios, todėl kai kurie autoriai pelną įvardija kaip esminį veiksnį, kuris lemia įmonės pelningumą (Mackevičius ir kt., 2014; Smolenskienė ir Šivickienė, 2019), t. y., kurio augimas (kitiems veiksniams išliekant tokiems pat) didina įmonės pelningumą.

Teigiama, kad produkcijos kiekio didėjimas lemia ir didėjantį pelningumą. Toks veiksnys kaip struktūra ir asortimentas pelningumą lemia per produktų pelningumo požymį, tai reiškia, kad pardavimo pelningumas didėja tuomet, kai padidėja pelningesnių produktų lyginamoji dalis, bei, atvirkščiai, lyginamajai daliai sumažėjus – pelningumas mažėja. Kito veiksnio, t. y. atskirų gaminių savikainos, įtaka pardavimo pelningumui yra atvirkščiai proporcinga, tai reiškia, kad kai didėja produkcijos savikaina – mažėja pelningumas, tuo tarpu savikainai mažėjant, pelningumas – didėja. Ketvirtasis veiksnys – kaina: pelningumas didėja, kai auga kaina ir, atvirkščiai, pelningumas mažėja, kai kaina sumažėja. Visų šių veiksnių analizė yra atliekama retai, nes jai atlikti reikalingi papildomi duomenys, kurie gaunami tik iš įmonės vidinės apskaitos duomenų. Šiuos veiksnius galima naudoti skaičiuojant ir bendrąjį, ir veiklos pelną bei grynąjį pelningumą.

Turto pelningumo lygiui ir jo pasikeitimui turi įtakos grynojo pardavimo pelningumo ir turto apyvartumo pasikeitimas. Turto apyvartumas ir grynasis pardavimo pelningumas daro tiesioginį poveikį turto pelningumo dydžiui, tai reiškia, kad didėjantis grynasis pelningumas ir greitėjantis turto apyvartumas, didina turto pelningumą ir, atvirkščiai, mažėjantis grynasis pelningumas ir lėtėjantis turto apyvartumas, mažina turto pelningumą (Smolenskienė ir Šivickienė, 2019). Turto apyvartumo pasikeitimus lemia pardavimo pajamos ir turto vertė. Mažas turto apyvartumo kitimas siejamas su pardavimų apimties didėjimu, jei pokytis yra didelis, tai dažniausiai tam įtakos turi turto vertės pokytis. Tad kuo daugiau produkcijos yra parduodama kiekvienam turto eurui, tuo didesnis įmonės pelningumas.

Įmonė gali kontroliuoti vidinius pelningumo veiksnius ir todėl visų šių veiksnių tinkamas valdymas kuria įmonei pelningumo didinimo galimybes. Atsižvelgiant į tai 1.2 lentelėje išskirtus vidinius pelningumo veiksnius galima teigti, kad įmonė siekdama didinti pelningumą turėtų gerinti produktų kokybę, ieškoti didesnių klientų, didinti pardavimus ir kainą, ieškoti savikainos mažinimo galimybių bei siūlyti rinkai paklausių prekių asortimentą.

Kadangi pelningumas yra pelno ir kokio nors kito įmonės rodiklio santykis, pelningumo didinimas didele dalimi susijęs su pelno didinimu. Khan (2017) teigia, kad pelno didinimas yra susijęs su efektyvumu, o efektyvumą veikia įvesties minimizavimas ir išvesties maksimizavimas. Mokslininkas schematiškai pareikia pelno maksimizavimo koncepciją (žr. 1.5 pav.).

1.5 pav. Pelno maksimizavimo koncepcija

Šaltinis: Khan, 2017, p. 218.

Apibrėžiant pelno sąvoką nustatyta, kad tai pajamų ir išlaidų skirtumas. Tai reiškia, kad norint didinti pelną, turėtų išaugti pardavimo pajamos arba sumažėti sąnaudos. Pardavimo pajamų didinimas galimas didinant produkcijos pardavimo kainą (maksimizuojant maržą) arba didinant parduodamų produkcijos vienetų skaičių (pardavimų maksimizavimas). Kalbant apie sprendimą didinti pardavimo kainą, tokia strategija nebus naudinga įmonei tobuloje konkurencijoje, nes pakaitalų prieinamumas mažesne kaina paskatins vartotoją pakeisti savo pasirinkimą. Vadinasi, dėl tokios strategijos verslas rizikuoja prarasti dalį pajamų. Tuo tarpu, jei įmonei pavyks padidinti parduodamų vienetų skaičių, padidėja jos efektyvumas ir masto ekonomijos dėka sumažėja įmonės gaminių savikaina ir atitinkamai įmonė turi galimybę sumažinti kainą, bet nesumažinti pelno maržos. Tobulos konkurencijos rinkoje klientai dažniausiai rinksis produktą už mažesnę kainą ir taip didės įmonės pardavimai, o kartu ir pelnas (Khan, 2017).

Apibendrinant, galima teigti, kad mokslinėje literatūroje nėra vienareikšmiškos pelningumo sampratos, tačiau bendrąja prasme pelningumas – tai vienas iš svarbiausių įmonės veiklos rodiklių, parodantis įmonės sugebėjimą generuoti pelną, naudojant trumpalaikį turtą, ilgalaikį turtą, nuosavą kapitalą, bei skolintą kapitalą. Paprastai autoriai išskiria tris pagrindines pelningumo rodiklių grupes, t. y. pardavimo, turto ir kapitalo pelningumo rodikliai. Pardavimo pelningumo rodikliai yra apskaičiuojami atskirus jos vienetų dalinant iš pardavimų pajamų bei pardavimų savikainos (veiklos pelningumo rodiklis). Turto pelningumo rodikliai yra skaičiuojami siekiant įvertinti įmonės gamybinę – ūkinę veiklą. Pagrindiniai turto pelningumo rodikliai yra viso turto bendras pelningumas, ilgalaikio turto ir trumpalaikio turto pelningumas. Visi šie rodikliai sudaro galimybes apskaičiuoti įmonės naudojamo turto efektyvumą, t. y. kaip yra panaudojamas įmonės turtas. Turto pelningumas yra rodiklis, geriausiai atskleidžiantis įmonės gamybinės ir investicinės veiklos efektyvumą. Ne ką mažiau įmonės veiklos pelningumui yra svarbūs kapitalo pelningumo rodikliai. Pagrindiniais rodikliais skiriamas nuosavo kapitalo, akcinio kapitalo ir pastovaus kapitalo pelningumo rodikliai. Šių rodiklių analizė įgalina įvertinti įmonės veiklos pelningumo ir jos finansavimo šaltinių santykius. Kapitalo rodikliai atskleidžia įmonės sukurto pelno iš nuosavo kapitalo lygį. Išanalizavus mokslinę

literatūrą, nustatyta, jog įmonės pelningumą lemia tiek vidiniai, tiek išoriniai veiksniai, tačiau jų įtakos vertinimas labai subjektyvus ir sudėtingas. Mokslininkų nuomone, vidiniai veiksniai daro didesnę įtaką pelningumui nei išoriniai. Siekiant užtikrinti įmonės pelningumo augimą, būtinas kompleksinis požiūris, apimantis tiek vidinių, tiek išorinių veiksnių analizę. Analizuojant pelningumo rodiklius daugiausia dėmesio skiriama vidiniams veiksniams, kadangi jie tiesiogiai įtakoja pelno ir pelningumo rodiklius bei gali būti įtakojami įmonės priimamų sprendimų.

2. TYRIMO DIZAINAS

Atlikus mokslinės literatūros analizę bei aptartus pelningumo esmę, rodiklius ir jų klasifikaciją, o taip pat ir pelningumą lemiančius veiksnius, toliau atliekamas tyrimas, kuriuo siekiama įvertinti AB „Rokiškio sūris“ 2017-2021 m. pelningumą ir jo didinimo galimybes. Tačiau prieš pradedant atlikti tyrimą, svarbu numatyti tyrimo eigą. Todėl šioje darbo dalyje pristatoma tyrimo eiga ir trumpai apibūdinami AB „Rokiškio sūris“ veiklos ypatumai.

2.1. Tyrimo eigos pristatymas

Tyrimo instrumentas. Siekiant visapusiškai atlikti UAB „Rokiškio sūris“ pelningumo analizę bei įvertinti pelningumo didinimo galimybes, tyrime taikoma kokybinė ir kiekybinė analizės. *Duomenų rinkimo metodas* – antrinių duomenų analizė. Duomenų pobūdis: antriniai duomenys, t. y. AB „Rokiškio sūris“ 2017–2021 m. viešai skelbiamos finansinės ataskaitos. Tyrimo rezultatai pateikiami lentelėse ir atvaizduojami grafiškai. Grafinis tyrimo duomenų pateikimas pasirinktas, siekiant išanalizuoti antrinių duomenų dinamiką, vertinant AB „Rokiškio sūris“ pelningumą ir efektyvumą.

Tyrime taip pat atliekama statinių duomenų analizė, šį tyrimą sudaro du etapai:

1. *Vertikaloji ir horizontalioji analizė.* Taikant šias analizes siekiama nustatyti struktūrinius pokyčius bei dinamiką. Anggraini (2022) teigimu, vertikaloji ir horizontalioji analizės turi didelę reikšmę įmonės kontrolei ir valdymui. Horizontalioji analizė padeda apskaičiuoti rodiklių dinamiką, lyginant penkerių metų įmonės pelningumo rodiklių pokytį. Tuo tarpu vertikaloji analizė padeda nustatyti struktūrinius pokyčius, t. y. pelningumo rodiklių procentinę išraišką, lyginant su baziniu rodikliu. Vertikaloji analizė padeda nustatyti rodiklių tarpusavio ryšį ir leidžia pateikti išvadas dėl rodiklių dinamikos.

2. *Santykinių rodiklių analizė.* Santykinių rodiklių analizės tikslas – koeficientų ir santykių vertinimas. Vykdam šią analizę galima atskleisti įmonės rezultatų pokytį ir efektyvumą (Stundžienė ir Bliekienė, 2012). Santykinių rodiklių analizė gali padėti objektyviai atskleisti įmonės finansinę būklę, atskleisti turimus rezervus, pagelbės prognozuoti. Santykinius rodiklius darbo autorė išskiria į tris pagrindines grupes – pardavimų, turto ir kapitalo pelningumo.

Tyrimo organizavimas. Tyrimui naudojami antriniai duomenys, t. y. UAB „Rokiškio sūris“ finansinės ataskaitos gautos iš įmonės oficialaus internetinio puslapio. Tyrimas atliekamas 2023 m. vasario-kovo mėnesiais. Atlikdama tyrimą, baigiamojo darbo autorė laikėsi akademinės etikos principų: savanoriškumo, anonimiškumo, konfidencialumo bei mokslinio objektyvumo įgyvendinimo.

2.2.AB „Rokiškio sūris“ veiklos pristatymas

AB „Rokiškio sūris“ (įm. kodas 173057512) yra įsteigta Pramonės g. 3, Rokiškyje ir yra konsoliduota įmonių grupė, kurią sudaro pagrindinė įmonė – AB „Rokiškio sūris“ ir penkios dukterinės įmonės:

1. AB „Rokiškio pienas“ (buveinės adresas Pramonės g. 8, Utena).
2. UAB „Rokiškio pieno gamyba“ (buveinės adresas Pramonės g. 8, Utena).
3. Latvijos įmonė SIA Jekabpils piena kombinats (buveinės adresas Akmenu iela 1, Jekabpils, Latvija).
4. Latvijos įmonė SIA Kaunata (buveinės adresas Rogs, Kaunata pag., Rezeknes nov., Latvia).
5. UAB „DairyHub.LT“ (buveinės adresas Kauno g., Ukmergė) (Rokiškio sūris, 2023).

AB „Rokiškio sūris“ grupė yra didžiausia Lietuvos pieno perdirbimo įmonė, gaminanti bei pateikianti vartotojams daugiau nei 300 pavadinimų produktų. Tai ne tik fermentiniai sūriai, bet ir įvairūs išrūgų produktai, tokie kaip pieno cukrus (Rokiškio sūris, 2023). Grupėje gaminama pieno miltai, sviestas, lydyti sūriai, varškė ir varškės produktai, bei kiti švieži pieno produktai. Grupės įmonėse gaminami produktai užsitarnavo vartotojų pripažinimą nepriekaištinga kokybe tiek vidaus tiek eksporto rinkose. AB „Rokiškio sūris“ pagrindinė veikla yra fermentinių sūrių, išrūginių produktų, lieso pieno miltų gamyba ir prekyba. AB „Rokiškio sūris“ savo veikloje vadovaujasi valdybos patvirtintu 3 m. strateginiu planu, kurio pagrindinės nuostatos pateikiamos žemiau (Rokiškio sūris, 2023):

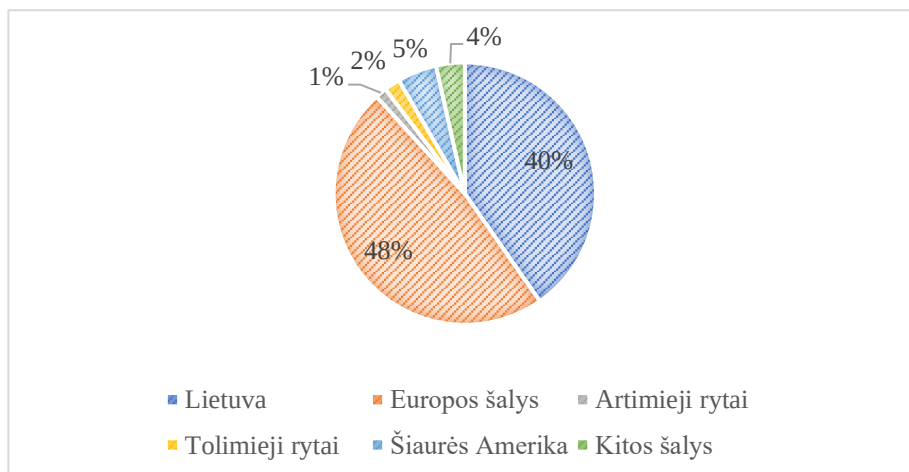
Misija – AB „Rokiškio sūris“ siekia būti patikimais pieno pramonės profesionalais.

Vizija – Lietuvoje perdirbti daugiau nei 1 mln. tonų žaliavinio pieno per metus.

Tikslai:

1. Lyderystė pieno perdirbimo sektoriuje regione.
2. Lanksti aukščiausios kokybės produktų gamyba ir pardavimai viršijant vartotojų lūkesčius.
3. Būti patraukliausiu ir patikimiausiu pieną gaminančių ūkininkų partneriu.
4. Nuolatos didinti vertę akcininkams.

Didžiausia įmonėje pagaminamos produkcijos dalis yra eksportuojama. 2021 m. Rokiškio sūrio grupė savo produkciją eksportavo į 41 pasaulio šalį. Per 2021 m. Grupė atnaujino pardavimus į Rumuniją ir Slovėniją. Pradėjo pardavimus į Singapūrą. Nutraukė pardavimus į tokias šalis kaip Šveicarija, Indija, Malaizija, Peru. 2021 metais grupės eksportas sudarė apie 60 proc. nuo bendrų pardavimų. Tai išliko tame pačiame lygmenyje kaip ir 2020 metais. Pagrindinė ir didžioji produkcijos pirkėja išlieka Italija. Taip pat didelė dalis produkcijos eksportuojama į JAV, Olandiją, Filipinus (žr. 2.1 pav.).

2.1 pav. AB „Rokiškio sūris“ pardavimų paskirstymas pagal rinkas 2021 metais, proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės pateiktus duomenis

Remiantis 2023 m. vasario 10 d. duomenimis, AB „Rokiškio sūris“ dirba 789 darbuotojai (Rekvizitai.lt, 2023). Įmonės AB Rokiškio sūris vidutinis visų darbuotojų atlyginimas 2022 m. gruodžio mėnesį buvo 1 929,78 EUR neatskaičius mokesčių. Palyginus su 2022 m. lapkričio mėnesio vidutiniu atlyginimu (2003,24 EUR), jis sumažėjo 73,46 EUR (Rekvizitai.lt, 2023).

Apibendrinant AB „Rokiškio sūris“ įmonės veiklos pristatymą, galima teigti, kad įmonė yra didžiausia pieno perdirbimo įmonė, kuriai priklauso penkios dukterinės įmonės. Bendrovėje dirba beveik 800 darbuotojai. Daugiau nei pusę įmonės pagamintos produkcijos eksportuojama į Europos Sąjungos, Rytų ir Amerikos šalis.

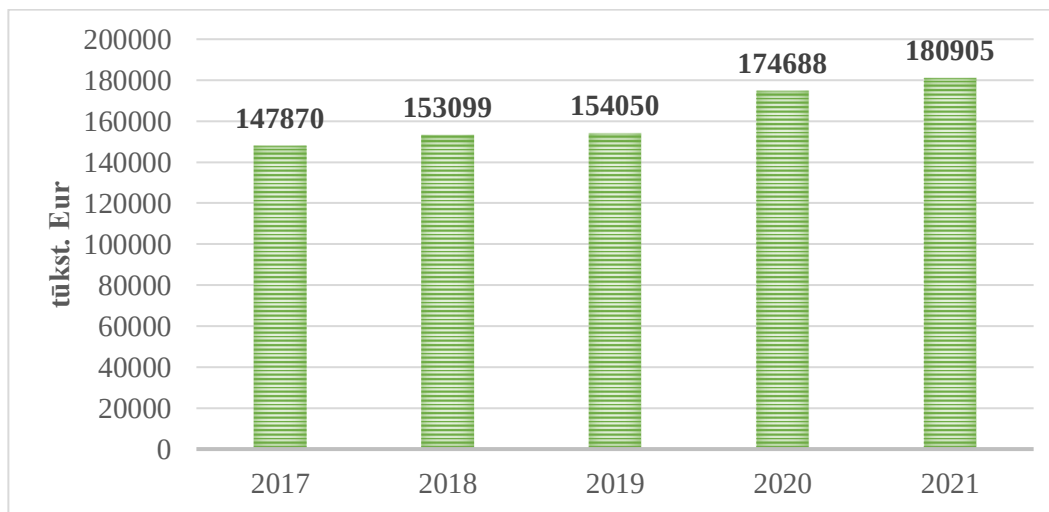
3. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

Teoriškai pagrindžius pelningumo esmę, jo vertinimo rodiklius ir pasirinkus tyrimo metodus bei numaćius tyrimo planą, tikslinga pereiti prie AB „Rokiškio sūris“ pelningumo analizės, tačiau prieš analizuojant pelningumo rodiklius, tikslinga bendrai įvertinti įmonės veiklos rezultatus. Dėl šios priežasties šioje darbo dalyje atliekama įmonės balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitos analizė bei įvertinami įmonės pelningumo rodikliai ir jų pokyčiai per 2017 – 2021 metus.

3.1. AB „Rokiškio sūris“ 2017 – 2021 m. veiklos finansinių rezultatų analizė

Prieš pradedant analizuoti AB „Rokiškio sūris“ pelningumą, tikslinga bendrai įvertinti įmonės veiklos finansinius rezultatus, todėl svarbu išanalizuoti bendrovės balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitos rodiklių pasikeitimus. Šiam tikslui geriausiai tinka horizontalios analizės metodas. AB „Rokiškio sūris“ balanso horizontalioji analizė pateikta 1 darbo priede.

Atlikus AB „Rokiškio sūris“ 2017 – 2021 metų balanso horizontaliąją analizę, nustatyta, kad analizuojamuoju laikotarpiu įmonės turto vertė didėjo (žr. 3.1 pav.).

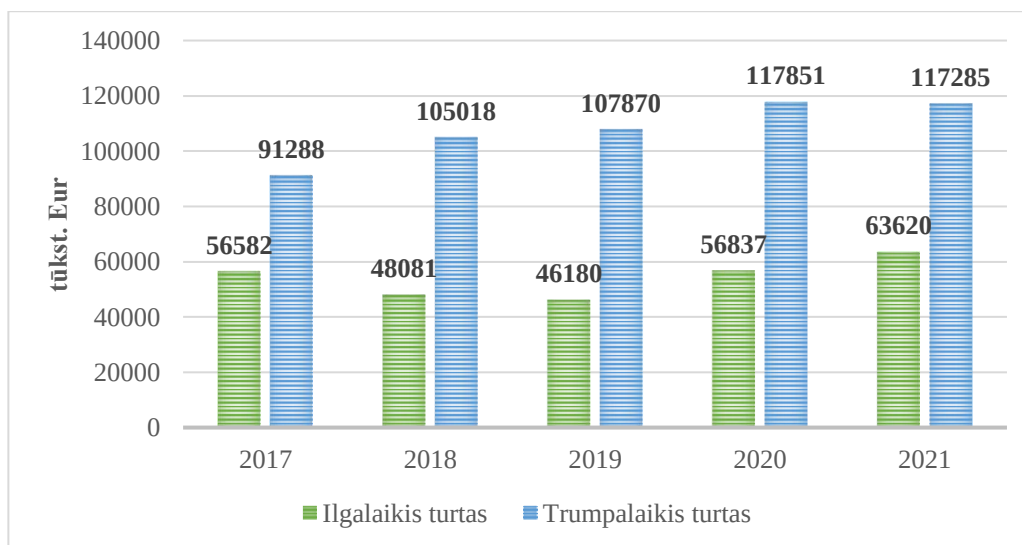
3.1 pav. AB „Rokiškio sūris“ turtas 2017 – 2021 metais, tūkst. Eur

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės pateiktus duomenis

Bendras turto prieaugis per paskutinius penkerius metus sudarė 33035 tūkst. Eur, t. y. 22,3 proc. Horizontalioji įmonės balanso analizė atskleidė, kad bendrovės turto vertė didėjo kasmet, tačiau didžiausiu augimo tempu pasižymėjo 2020 metai, kai per vienerius metus AB „Rokiškio sūris“ turto vertė išaugo 20638 tūkst., Eur, kas sudaro daugiau nei 13 proc. Kitais metais įmonės turto augimas buvo mažesnis ir svyravo nuo 0,6 iki 3,5 proc. per metus.

Siekiant nustatyti, kas nulėmė bendrovės turto vertės augimą, tikslinga įvertinti, kaip analizuojamuoju laikotarpiu kito įmonės ilgalaikio ir trumpalaikio turto vertė. Kaip matyti iš balanso

horizontalios analizės trumpalaikio turto vertė analizuojamuoju laikotarpiu įmonėje išaugo labiau nei ilgalaikio. Ilgalaikis turtas bendrovėje per penkerius metus išaugo 7038 tūkst. Eur (12,4 proc.), tuo tarpu, kai trumpalaikio turto vertės augimas sudarė net 33035 tūkst. Eur (22,3 proc.). Tokiu būdu paaiškėja, kad trumpalaikis turtas įmonėje per analizuotą laikotarpį išaugo beveik dvigubai daugiau nei ilgalaikis (žr. 3.2 pav.).

3.2 pav. AB „Rokiškio sūris“ ilgalaikis ir trumpalaikis turtas 2017 – 2021 metais, tūkst. Eur

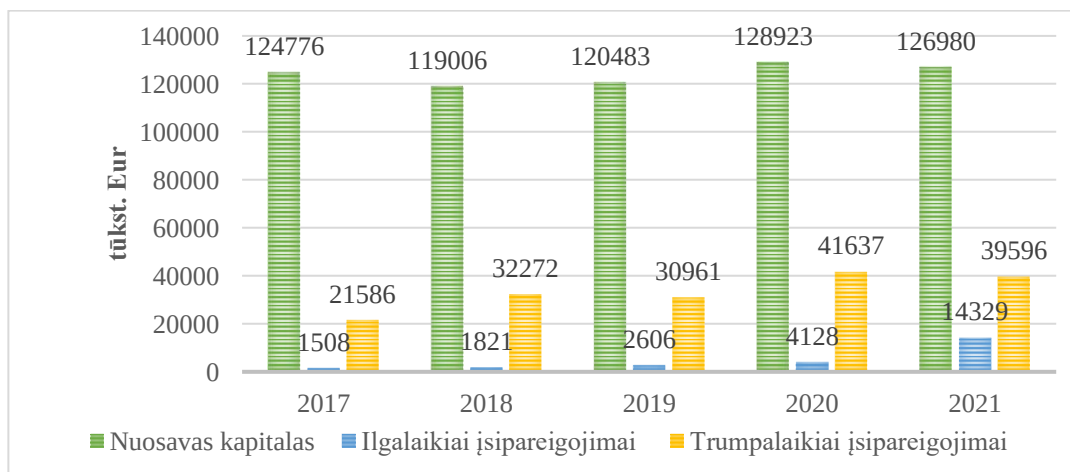
Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės pateiktus duomenis

Analizuojant 3.2 paveiksle pateiktas ilgalaikio turto pasikeitimo tendencijas matyti, kad AB „Rokiškio sūris“ ilgalaikis turtas mažėjo kasmet iki 2019 metų. Didžiausias ilgalaikio turto vertės sumažėjimas buvo 2018 metais, kai per vienerius metus šis balanso straipsnis sumažėjo iki 8501 tūkst. Eur, t. y. net 15 proc. Labiausiai ilgalaikio turto sumažėjimą paveikė tas faktas, kad buvo parduotos Iki išpirkimo laikomos investicijos, kurių vertė 2017 metais sudarė net 7760 tūkst. Eur. Be to, daugiau nei 40 proc. sumažėjo įmonės suteiktos paskolos. Tokiu būdu nustatyta, kad iki 2019 metų įmonės ilgalaikio turto vertė mažėjo dėl ilgalaikių investicijų ir finansinio turto vertės mažėjimo. Tuo tarpu ilgalaikio materialaus turto vertė bendrovėje analizuojamuoju laikotarpiu augo. Bendras prieaugis per 2017 – 2021 metus bendrovėje sudarė 17962 tūkst., Eur., t. y. beveik 50 proc. Tai rodo, kad AB „Rokiškio sūris“ investavo lėšas į ilgalaikio materialaus turto įsigijimą, siekdama taip padidinti savo pagrindinės veiklos pelningumą.

Vertinant AB „Rokiškio sūris“ trumpalaikio turto tendencijas, nustatyta, kad trumpalaikis turtas įmonėje augo per visą analizuojamąjį laikotarpį, išskyrus 2021 metus, kai rodiklis sumažėjo mažiau nei 1 proc. Įvertinus trumpalaikio turto sudėtinių dalių pokyčius per paskutinius penkerius metus, nustatyta, kad įmonės trumpalaikio turto vertės augimą lėmė atsargų vertės augimas, kuris per analizuojamą laikotarpį sudarė 23848 tūkst. Eur, t. y. daugiau nei 74 proc. Taip pat prie bendrovės trumpalaikio turto didėjimo prisidėjo prekybos ir kitų skolų augimas, kuris per 2017 – 2021 metus

sudarė 4581 tūkst. Eur, t. y. beveik 10 proc. Kiti trumpalaikio turto elementai analizuojamuoju laikotarpiu sumažėjo.

Balanso turto dalies horizontalioji analizė atskleidė, kad per paskutinius penkerius metus įmonės turtas išaugo daugiau nei ketvirtadaliu. Labiausiai turto augimui įmonėje įtakos turėjo įmonės investicijos į ilgalaikį materialų turtą bei atsargų lygio didinimas. Siekiant nustatyti koku būdu buvo finansuojamas turto prieaugis, tikslinga išanalizuoti, kaip per paskutinius penkerius metus kito bendrovės nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai (žr. 3.3 pav.).

3.3 pav. AB „Rokiškio sūris“ nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai 2017 – 2021 metais, tūkst. Eur

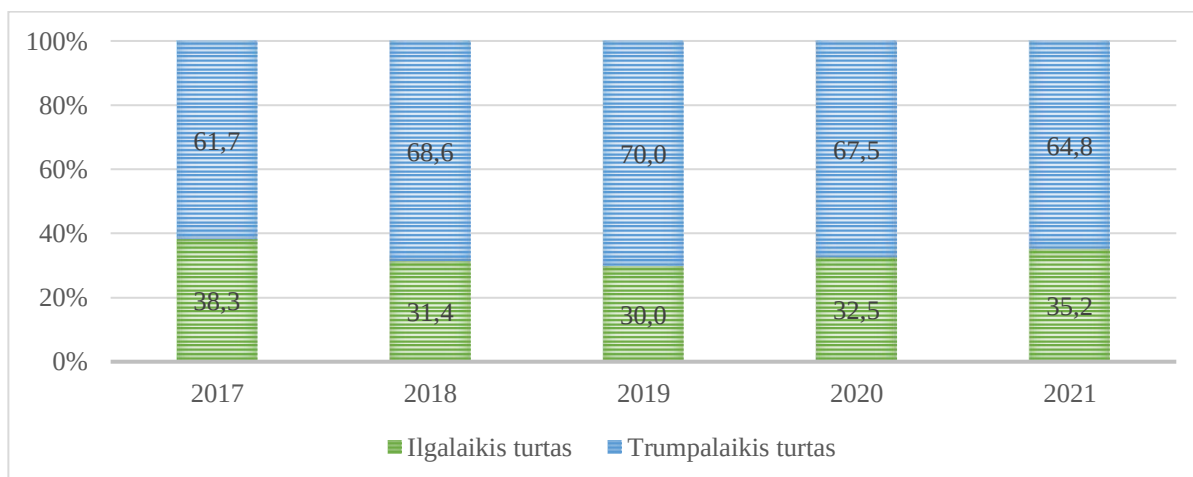
Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės pateiktus duomenis

Analizuojant 3.3 paveiksle pateiktus AB „Rokiškio pienas“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų pasikeitimus, paaiškėja, kad nuosavas kapitalas analizuojamuoju laikotarpiu išaugo tik 2204 tūkst. Eur, kas sudaro mažiau nei 2 proc. Nuosavo kapitalo vertė įmonėje nežymiai svyravo analizuojamuoju laikotarpiu. Tam įtakos daugiausiai turėjo nepaskirstyto pelno vertės pokyčiai, nes kiti nuosavo kapitalo elementai beveik nekito.

Tuo tarpu įmonės įsipareigojimų vertė per paskutinius penkerius metus išaugo net 30831 tūkst. Eur, kas sudaro beveik 134 proc. Įmonėje didėjo tiek ilgalaikiai, tiek trumpalaikiai įsipareigojimai, tačiau įmonės ilgalaikės skolos išaugo beveik 10 kartų, tuo tarpu, kai trumpalaikių skolų augimas sudarė mažiau nei du kartus. Tokie analizės rezultatai atskleidžia, kad įmonės investicijos į ilgalaikį materialų turtą bei atsargas daugiausiai buvo finansuojamos skolintu kapitalu. Labiausiai įmonės ilgalaikių įsipareigojimų prieaugį lėmė tas faktas, kad 2021 metais AB „Rokiškio sūris“ gavo 8050 tūkst. Eur paskolą iš banko.

Norint nuodugniau įvertinti įmonės veiklos rezultatus, svarbu ne tik įvertinti įmonės balanso rodiklių pokyčius, bet ir jo struktūrą. Šiam tikslui atliekama balanso vertikalioji analizė (žr. 2 priedą).

AB „Rokiškio sūris“ vertikalioji balanso analizė atskleidė, kad daugiau nei pusę įmonės turto sudaro trumpalaikis turtas (žr. 3.4 pav.).

3.4 pav. AB „Rokiškio sūris“ turto struktūra 2017 – 2021 metais, proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės pateiktus duomenis

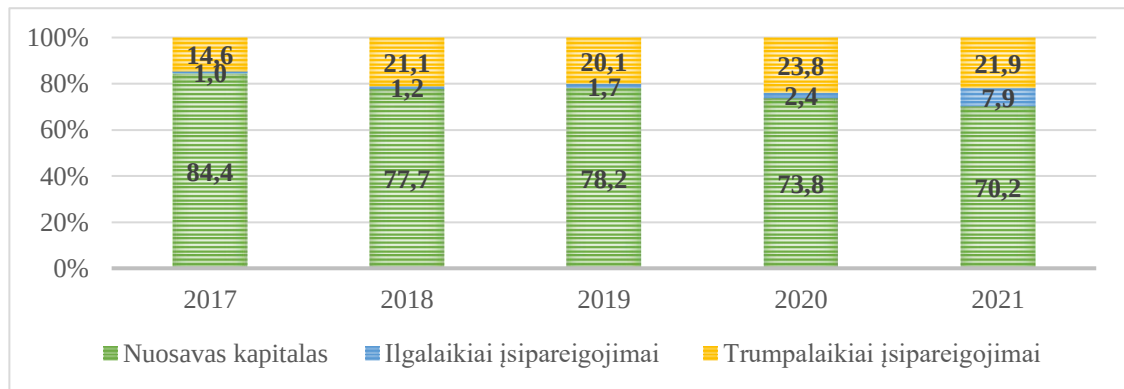
Kaip matyti iš pateikto paveikslo 2021 metais beveik 65 proc. AB „Rokiškio sūris“ turto sudarė būtent trumpalaikis turtas. Panaši turto struktūra išliko per visą analizuojamą laikotarpį ir apie du trečdalius turto sudarė trumpalaikis turtas, o ilgalaikiam atiteko likęs trečdalis.

Didžiąją dalį įmonės ilgalaikio turto sudaro ilgalaikis materialus turtas. 2021 metais šis balanso rodiklis sudarė daugiau nei 30 proc. įmonės turto. Tikslinga pažymėti, kad ilgalaikio materialaus turto lyginamasis svoris reikšmingai (5 proc. punktais) išaugo per analizuojamą laikotarpį. 2017 metais ilgalaikis materialus turtas sudarė mažiau nei 25 proc. Toks pokytis parodo, kad įmonė pradėjo daugiau investuoti į ilgalaikį materialų turtą.

Iš trumpalaikio turto labiausiai išsiskiria atsargos. Jos 2021 metais bendrovėje sudarė beveik 31 proc. nuo įmonės turimo turto. Lyginant šį rodiklį su 2017 metais, atsargų lyginamasis svoris taip pat išaugo, tačiau prieaugis buvo dar didesnis ir sudarė daugiau nei 9 proc. punktus. Pakankamai didelę dalį (29,5 proc.) 2021 metais nuo įmonės viso turto sudaro Prekybos ir gautinos sumos. Tokia rodiklio reikšmė rodo, kad beveik trečdalis viso įmonės turto sudaro pirkėjų įsiskolinimai. Kita vertus, tikslinga paminėti, kad rodiklis lyginant su analizuojamojo laikotarpio pradžia sumažėjo beveik 4 proc. punktais.

Išanalizavus AB „Rokiškio sūris“ turto struktūrą, nustatyta, kad didžiausias turto dalis sudaro ilgalaikis materialus turtas, atsargos ir pirkėjų skolos. Šie trys rodikliai sudaro labai panašias dalis (apie 30 proc.) ir kartu šiek tiek viršija 90 proc. nuo įmonės turto vertės. Todėl kiti balanso turto dalies rodikliai sudaro nereikšmingas dalis nuo turto.

Išanalizavus AB „Rokiškio sūris“ finansavimo šaltinių struktūrą nustatyta, kad įmonės veikla didžiąja dalimi finansuojama nuosavomis lėšomis (žr. 3.5 pav.).

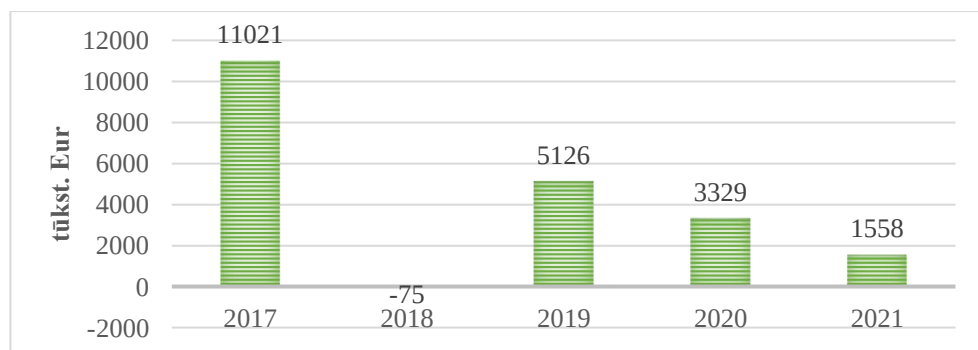
3.5 pav. AB „Rokiškio sūris“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų struktūra 2017 – 2021 metais, proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės pateiktus duomenis

Iš 3.5 paveiksle pateiktos AB „Rokiškio sūris“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų struktūros matyti, kad 2021 metais bendrovės nuosavas kapitalas sudarė 70,2 proc.. Tai rodo, kad daugiau nei du trečdaliai įmonės veiklos finansuojama nuosavomis lėšomis. Dar 7,9 proc. įmonės veiklos finansuojama ilgalaikiais įsipareigojimais, o likusi 21,9 proc. dalis atitenka ilgalaikėms skoloms. Tokia finansavimo šaltinių struktūra yra pakankamai saugi ir rodo, kad įmonė renkasi konservatyvią finansavimo politiką. Vis dėl to, tikslinga paminėti, kad finansavimo šaltinių struktūra pasikeitė nuo 2017 metų, kai beveik 85 proc. įmonės nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų sudarė nuosavos lėšos. Per penkerių metų laikotarpį reikšmingai išaugo ilgalaikių ir trumpalaikių skolų dalis. Atsižvelgiant į tą faktą, kad 2022 – 2023 metais buvo didinamas EURIBOR ir išaugo vidutinė palūkanų norma rinkoje, tai gali reikšti, kad išaugęs skolintas kapitalas pareikalaus iš įmonės papildomų sąnaudų.

Siekiant dar geriau įvertinti įmonės finansinius rezultatus, svarbu išanalizuoti ne tik balansą, bet ir pelno (nuostolių) ataskaitą, nes joje pateikiama svarbi informacija apie pelną ir jo uždirbimo aplinkybes. Dėl šios priežasties analizuojant AB „Rokiškio sūris“ veiklos rezultatus buvo atlikta įmonės 2017-2021 metų pelno (nuostolių) ataskaitos horizontalioji analizė (žr. 3 priedą).

Atlikus horizontaliąją AB „Rokiškio sūris“ pelno (nuostolių) ataskaitos analizę, nustatyta, kad įmonės veikla beveik per visą veiklos laikotarpį buvo pelninga (žr. 3.6 pav.).

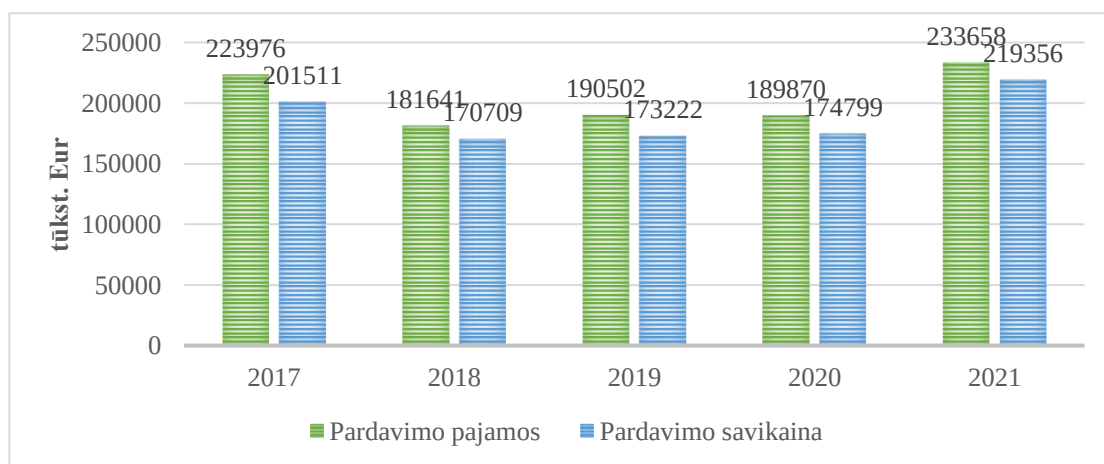

3.6 pav. AB „Rokiškio sūris“ grynasis pelnas (nuostoliai) 2017 – 2021 metais, tūkst. Eur

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės pateiktus duomenis

Kaip matyti iš 3.6 paveikslo AB „Rokiškio sūris“ patyrė nuostolius tik 2018 metais, kai įmonės pelno (nuostolių) ataskaitoje pateiktas galutinis rezultatas buvo neigiamas ir sudarė -75 tūkst. Eur. Visais kitais metais bendrovės veikla buvo pelninga. Vis dėl to tikslinga pažymėti, kad geriausias įmonės grynojo pelno rodiklis buvo 2017 metais, kai įmonei pavyko uždirbti 11021 tūkst. Eur., o nuo 2019 metų grynasis pelnas įmonėje kasmet mažėjo iki 2021 metų. Tokiu būdu, bendrai per 2017 – 2021 metus AB „Rokiškio sūris“ grynasis pelnas sumažėjo beveik 10 kartų. Tikslinga pažymėti, kad vien per 2021 metus grynasis pelnas bendrovėje sumažėjo net 1771 tūkst. Eur, kas sudaro daugiau nei 53 proc.

Siekiant nustatyti AB „Rokiškio sūris“ grynojo pelno sumažėjimo priežastis, labai svarbu išanalizuoti pardavimo pajamų ir savikainos dinamiką (žr. 3.7 pav.).

3.7 pav. AB „Rokiškio sūris“ pardavimo pajamos ir savikaina 2017 – 2021 metais, tūkst. Eur

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės pateiktus duomenis

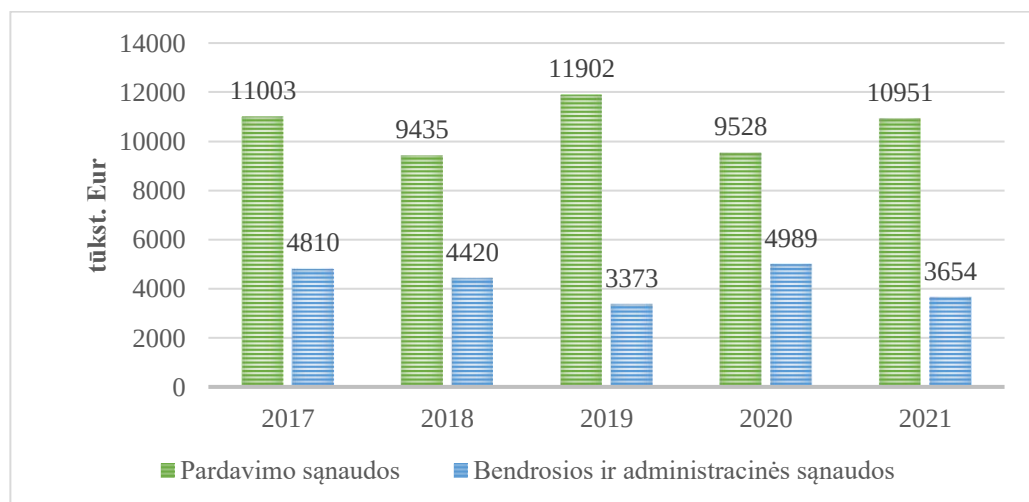
Analizuojant 3.7 paveiksle pateiktas 2017 – 2021 metų AB „Rokiškio sūris“ pardavimo pajamas matyti, kad rodiklis analizuojamuoju laikotarpiu beveik nekito. Vis dėl to, tikslinga pažymėti, kad bendrai per laikotarpį pardavimo pajamos įmonėje išaugo 9682 tūkst. Eur, t. y. šiek tiek daugiau nei 4.3 proc. Vertinant atskirų metų pokyčius paaiškėja, kad rodiklis aiškios tendencijos neturėjo, nes 2018 ir 2020 metais rodiklis mažėjo, o kitais – augo. 2021 metais AB „Rokiškio sūris“ pardavimo pajamos išaugo 43788 tūkst. Eur, kas sudaro daugiau nei 23 proc. Įmonės pardavimo pajamų svyravimai susiję su kintančia pieno produktų paklausa.

Įvertinus pardavimo savikainos pasikeitimus 2017 – 2021 metais, paaiškėja, kad įmonės pardavimo savikaina augo didesniu tempu nei pardavimo pajamos. Per analizuotą laikotarpį pardavimo savikainos rodiklis padidėjo 17845 tūkst. Eur, kas sudaro beveik 9 proc. Pardavimo savikainos atskirų metų pokyčiai atitiko pardavimo pajamų pasikeitimus, ir kuomet pardavimo pajamos augo, pardavimo savikaina taip pat didėjo ir priešingai. Tačiau pardavimo savikainos augimo tempas visada buvo didesnis, nei pardavimo pajamų. didžiausias pardavimo savikainos augimas buvo 2021 metais, kai per vienerius metus rodiklis išaugo 44557 tūkst., Eur, t. y. augimas per vienerius

metus sudarė daugiau nei ketvirtadalį. Toks žymus pokytis įvyko dėl žaliavinio pieno supirkimo kainų augimo bei pandemijos įtakoje išaugusių energetinių resursų (garo, elektros, dujų), kuro, pakavimo, pagalbinių medžiagų, atsarginių dalių ir kt. kainų.

Tas faktas, kad įmonės pardavimo savikaina didėjo greičiau nei pardavimo pajamos nulėmė įmonės bendrojo pelno sumažėjimą, kuris analizuojamuoju laikotarpiu sumažėjo 8163 tūkst. Eur, t. y. daugiau nei trečdaliu. Įmonės bendrasis pelnas mažėjo du paskutinius metus iš eilės. 2020 metais bendrovės bendrojo pelno sumažėjimas sudarė 12,8 proc., o 2021 metais – 5,1 proc. Tokia rodiklio tendencija rodo, kad AB „Rokiškio sūris“ pagrindinė veikla tampa mažiau efektyvi ir pardavimo savikaina sudaro vis reikšmingesnę pardavimo pajamų dalį.

Analizuojant AB „Rokiškio sūris“ grynojo pelno mažėjimo tendencijas ne mažiau svarbu išanalizuoti, kaip per paskutinių penkerių metų laikotarpį kito bendrovės pardavimo ir bendrosios bei administracinės sąnaudos (žr. 3.8 pav.).

3.8 pav. AB „Rokiškio sūris“ pardavimo ir bendrosios bei administracinės sąnaudos 2017 – 2021 metais, tūkst. Eur

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės pateiktus duomenis

Kaip matyti iš 3.8 paveikslo AB „Rokiškio sūris“ pardavimo sąnaudos 2021 metais sudarė 10951 tūkst. Eur, kas yra 0,5 proc. mažiau nei analizuojamojo laikotarpio pradžioje. Rodiklio pokyčiai atskirais metais aiškios tendencijos neturėjo ir įmonės per metus patiriamos sąnaudos labai svyravo analizuojamuoju laikotarpiu. Didžiausias pardavimo sąnaudų sumažėjimas buvo 2020 metais, kai per vienerius metus rodiklis sumažėjo 2374 tūkst. Eur, t. y. beveik penktadaliu. Rodiklio sumažėjimą labiausiai veikė 2020 metais kelionių apribojimai, dėl kurių buvo atšaukta didelė dalis darbuotojų komandiruočių į kitas šalis. 2021 metais pardavimo sąnaudų rodiklis beveik atsistatė, nes išaugo 1423 tūkst. Eur, kas sudaro beveik 15 proc.

Išanalizavus AB „Rokiškio sūris“ bendrųjų ir veiklos sąnaudų pasikeitimus paaikškėja, kad šis rodiklis įmonėje analizuojamuoju laikotarpiu sumažėjo 1156 tūkst. Eur, t. y. beveik ketvirtadaliu.

Rodiklis taip pat neturėjo aiškos pokyčio tendencijos ir kasmet labai svyravo. Didžiausiu augimo tempu pasižymėjo 2020 metai, kai per vienerius metus rodiklis išaugo 1616 tūkst. Eur, t. y. beveik 48 proc.. Tam įtakos galėjo turėti dėl pandemijos įvesti apribojimai įmonės veikloje. Kita vertus, 2021 metais bendrosios ir administracinės sąnaudos bendrovėje sumažėjo 1335 tūkst. Eur, t. y. beveik 27 proc.

Siekiant geriau suprasti AB „Rokiškio sūris“ grynojo pelno mažėjimo tendencijas svarbu ne tik įvertinti peno (nuostolių) ataskaitos rodiklių pokyčius, bet ir išanalizuoti jos struktūrą. Šiam tikslui 4 darbo priede pateikta bendrovės pelno (nuostolių) ataskaitos vertikalioji analizė, kuri atskleidė, kad 2021 metais net 94 proc. nuo įmonės pardavimo pajamų sudarė pardavimo savikaina. Tai labai reikšminga pardavimo pajamų dalis parodanti, kad įmonės produktai turi pakankamai mažą antkainį dėl ko įmonės pagrindinė veikla yra nelabai veiksminga, nes bendrasis pelnas sudaro tik 6,1 proc. nuo įmonės pardavimo pajamų. Svarbu pabrėžti, kad pardavimo savikainos lyginamasis svoris analizuojamo laikotarpio pradžioje sudarė 90 proc., t. y. 4 proc. punktais mažiau, kas dar kartą patvirtina, kad įmonės produkcijos savikaina auga greičiau nei pardavimo kainos.

Pardavimo sąnaudos 2021 metais bendrovėje sudarė 4,7 proc. nuo pardavimo pajamų. Tokia rodiklio reikšmė yra optimali. Be to, analizuojamuoju laikotarpiu rodiklis beveik nepakito ir per visą laikotarpį svyravo 4,7 – 6 proc. lygyje. Taip pat nereikšmingą dalį nuo įmonės pardavimo pajamų sudaro bendrosios ir administracinės sąnaudos. 2021 metais ši sąnaudų rūšis sudarė tik 1,6 proc. Lyginant su analizuojamojo laikotarpio pradžia rodiklis sumažėjo 0,5 proc. punkto.

Apibendrinant AB „Rokiškio sūris“ veiklos finansinių rezultatų analizę, galima teigti, kad 2017 – 2021 metais įmonės veikla buvo plėtojama, nes įmonė investavo į ilgalaikį materialųjį turtą. Didžiąja dalimi šios investicijos buvo finansuojamos skolintu kapitalu, kas šiek tiek padidino įmonės rizikas, ypač augančių palūkanų normų akivaizdoje. Kita vertus, įmonės finansavimo struktūra yra pakankamai saugi, nes daugiau ne du trečdalius veiklos finansuojama nuosavomis lėšomis. Pelno (nuostolių) ataskaitos analizė atskleidė, kad nors bendrovės veikla yra pelninga, tačiau grynasis pelnas lyginant su 2017 metais sumažėjo beveik 10 kartų. Grynasis pelnas labiausiai sumažėjo 2021 metais. Tam įtakos turėjo pirmą pusmetį pandemijos pasėkoje išlikusios žemos produktų pardavimo kainos, o antrame pusmetyje pradėjusios didėti ir iki metų pabaigos vis didėjusios pieno supirkimo, pagrindinių ir pagalbinių medžiagų bei paslaugų kainos. Dar vienas svarbus faktorius, turėjęs įtakos sąnaudų augimui – ketvirtame ketvirtyje, nuo spalio mėnesio, drastiškai pakilusios energetinių resursų kainos.

3.2.AB „Rokiškio sūris“ 2017-2021 m. pelningumo rodiklių analizė

Atlikus AB „Rokiškio sūris“ veiklos finansinių rezultatų analizę, nustatyta, kad įmonės grynasis pelnas reikšmingai sumažėjo per 2020 – 2021 metus. Tai neišvengiamai turėjo paveikti ir įmonės pelningumo rodiklius, todėl svarbu išanalizuoti įmonės pelningumą ir jo pokyčius.

Teorinėje darbo dalyje minėta, kad pelningumo rodikliai skirstomi į tris pagrindines grupes: pardavimo, turto ir nuosavo kapitalo pelningumo rodiklius. AB „Rokiškio sūris“ pelningumo analizė pradedama nuo pardavimo pelningumo rodiklių grupės analizės (žr. 3.1 lentelę).

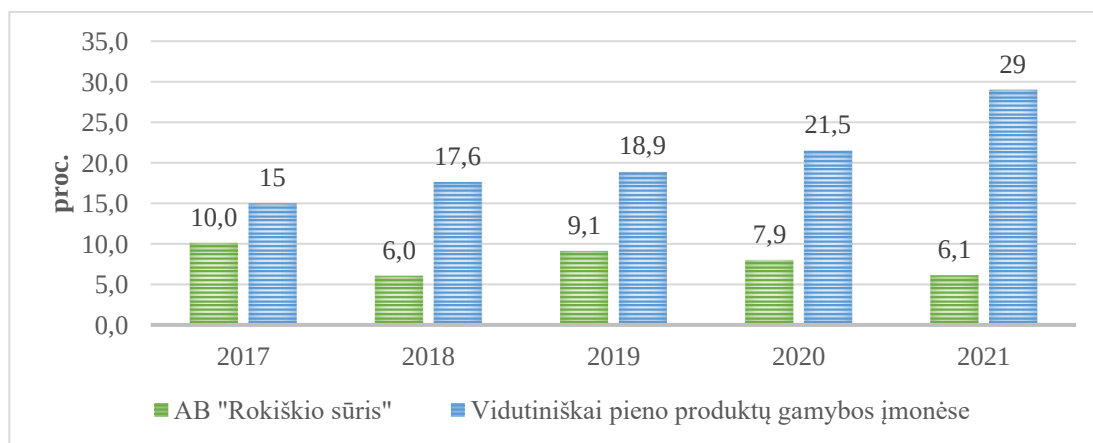
3.1 lentelė. AB „Rokiškio sūris“ 2017 – 2021 metų pardavimo pelningumo rodikliai ir jų pokytis

Rodiklis	2017	2018	2019	2020	2021	2018 - 2017 m.	2019 – 2018 m.	2020 - 2019 m.	2021 - 2020 m.
						p.p.	p. p.	p. p.	p. p.
Bendrasis pelningumas, proc.	10.0	6.0	9.1	7.9	6.1	-4.0	3.1	-1.1	-1.8
Veiklos pelningumas, proc.	5.0	-0.1	2.7	1.8	0.8	-5.1	2.8	-0.9	-1.0
Grynasis pelningumas, proc.	4.9	0.0	2.7	1.8	0.7	-5.0	2.7	-0.9	-1.1
EBITDA, proc.	15.3	14.7	17.6	18.3	17.2	-0.6	2.9	0.8	-1.2

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės pateiktus duomenis

Kaip matyti iš 3.1 lentelėje pateiktų AB „Rokiškio sūris“ pardavimo pelningumo rodiklių 2021 metais įmonės bendrasis pelningumas sudarė tik 6.1 proc. Tokia rodiklio reikšmė yra nepatenkinama ir rodo labai neveiksmingą pagrindinę įmonės veiklą. Palyginus rodiklį su analizuojamojo laikotarpio pradžia matyti, kad bendrasis pelningumas bendrovėje sumažėjo beveik dvigubai. Tam įtakos turėjo, kaip jau minėta, greitai augančios žaliavų ir energetinių resursų kainos.

Kita vertus, palyginus AB „Rokiškio sūris“ bendrojo pelningumo rodiklį su vidutiniu pieno produktų gamybos įmonių bendroju pelningumu, nustatyta, kad analizuojamos įmonės bendrasis pelningumas yra ženkliai mažesnis nei vidutiniškai rinkoje (žr. 3.9 pav.).

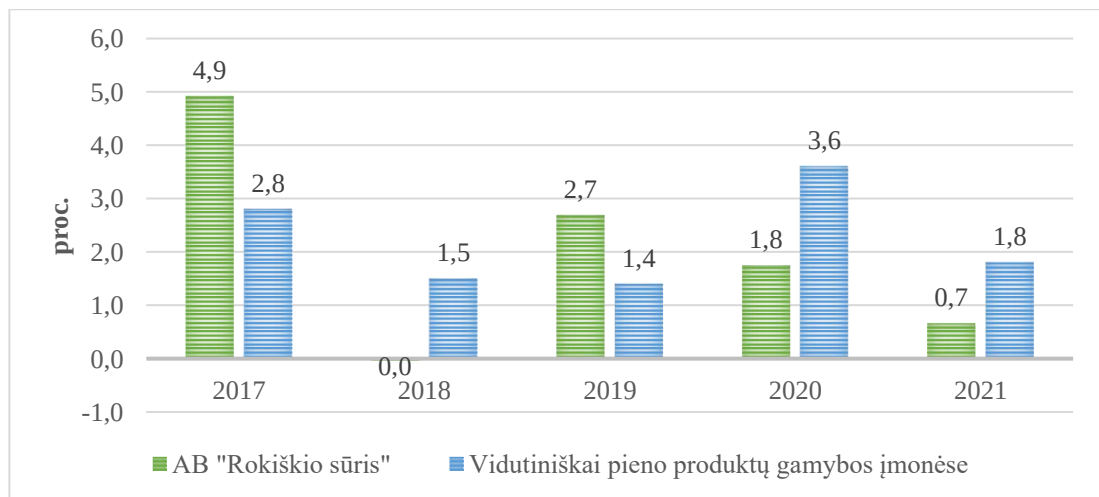

3.9 pav. AB „Rokiškio sūris“ ir vidutinis pieno produktų gamybos įmonių bendrasis pelningumas 2017 – 2021 metais, proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės ir Lietuvos statistikos departamento pateiktus duomenis

Kaip matyti iš pateikto paveikslą bendrovės bendrasis pelningumas 2023 metais buvo 3,5 karto mažesnis, nei vidutiniškai rinkoje. Lyginant rodiklių tendencijas matyti, kad AB „Rokiškio sūris“ bendrasis pelningumas turėjo mažėjančias tendencijas priešingai nei vidutinis pieno produktų gamybos įmonių bendrasis pelningumas, kuris analizuojamuoju laikotarpiu kasmet didėjo ir per paskutinius penkerius metus išaugo beveik dvigubai.

Analizuojant 3.1 lentelėje pateiktus AB „Rokiškio sūris“ pelningumo rodiklius matyti, kad bendrovės veiklos pelningumo rodiklis 2021 metais buvo labai mažas ir tesudarė 0,8 proc. Tokia rodiklio reikšmė, remiantis teorinėje darbo dalyje pateiktomis normomis, yra nepatenkinama ir parodo, kad byloja apie žemą įmonės veiklos pelningumą. Tikslinga paminėti, kad analizuojamuoju laikotarpiu rodiklis turėjo mažėjančią tendenciją ir per penkerius metus sumažėjo nuo 5 proc., t. y. daugiau nei 6 kartus. Mažėjant įmonės bendrojo ir veiklos pelningumo rodikliams mažėjo ir įmonės grynas pelningumas. 2021 metais AB „Rokiškio sūris“ grynas pelningumas sudarė tik 0,7 proc. Palyginus AB „Rokiškio sūris“ grynojo pelningumo rodiklį su vidutiniu pieno produktų gamybos įmonių grynojo pelningumo rodikliu, paaiškėja, kad įmonės rodiklis yra daugiau nei dvigubai mažesnis, nei vidutiniškai rinkoje (žr. 3.10 pav.).

3.10 pav. AB „Rokiškio sūris“ ir vidutinis pieno produktų gamybos įmonių grynas pelningumas 2017 – 2021 metais, proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės ir Lietuvos statistikos departamento pateiktus duomenis

Analizuojant AB „Rokiškio sūris“ grynojo pelningumo rodiklio pokyčius nustatyta, kad analizuojamojo laikotarpio pradžioje bendrovės grynas pelningumas sudarė 4,9 proc., kas lyginant su vidutiniu šakos rodikliu buvo dvigubai daugiau. Tai reiškia, kad 2017 metais bendrovės veikla buvo ženkliai veiksmingesnė nei vidutiniškai rinkoje. Vidutinis šakos rodiklis analizuojamuoju laikotarpiu beveik nekito, tuo tarpu, kai AB „Rokiškio sūris“ grynas pelningumas sumažėjo

trigubai. Dėl to analizuojamo laikotarpio pabaigoje bendrovės veiklos veiksmingumas pasidarė mažesnis, nei vidutiniškai rinkoje.

Siekiant dar geriau išanalizuoti AB „Rokiškio sūris“ pardavimų pelningumą buvo apskaičiuotas EBITDA pelningumas, kuris atskleidžia įmonės finansinės, investicinės ir kitos veiklos efektyvumą bei įmonės gebėjimą apmokėti skolas ir sumokėti pelno mokestį bei vykdyti pagrindinę įmonės veiklą. Kaip matyti iš 3.1 lentelės AB „Rokiškio sūris“ EBITDA pelningumas 2021 metais sudarė 17,2 proc. Atsižvelgiant į teorinėje darbo dalyje pateiktą rodiklio vertinimo normą, galima teigti, kad rodiklis yra patenkinamas, nes viršija 10 proc. Teigiamai vertinamas ir tas faktas, kad nepriklausomai nuo grynojo pelno sumažėjimo EBITDA pelningumas įmonėje analizuojamuoju laikotarpiu išaugo 12,1 proc. Tam įtakos turėjo tas faktas, kad dėl įmonės investicijų į ilgalaikį turtą bei jų finansavimo skolintomis lėšomis išaugo bendrovės palūkanų bei nusidėvėjimo sąnaudos.

Atlikus AB „Rokiškio sūris“ pelningumo analizę, nustatyta, kad didžioji dalis įmonės pardavimo pelningumo rodiklių yra nepakankami tiek lyginant su teorinėje darbo dalyje pateiktomis normomis, tiek su vidutiniu šakos rodikliu. Tai parodo, kad įmonės veikla yra neefektyvi. Kita vertus, svarbu pažymėti, kad įmonės EBITDA pelningumas yra patenkinamas ir byloja apie tai, kad įmonės grynąjį pelną didele dalimi mažina nusidėvėjimo ir palūkanų sąnaudos.

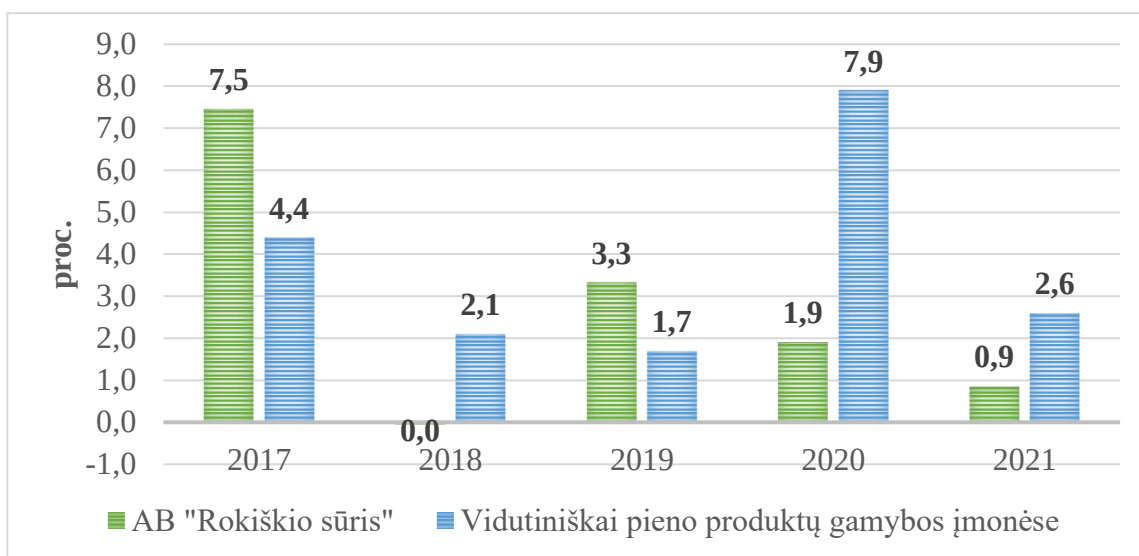
Atliekant pelningumo analizę, labai svarbu įvertinti, kaip veiksmingai įmonėje naudojamas turtas pelno uždirbimui. Todėl analizuojant AB „Rokiškio sūris“ pelningumą buvo apskaičiuoti turto pelningumo rodikliai (žr. 3.2 lentelę).

3.2 lentelė. AB „Rokiškio sūris“ 2017 – 2021 metų turto pelningumo rodikliai ir jų pokytis

Rodiklis	2017	2018	2019	2020	2021	2018 su 2017 m.	2019 su 2018 m.	2020 su 2019 m.	2021 su 2020 m.
						p. p.	p. p.	p.p.	p. p.
Viso turto pelningumas, proc.	7.5	0.0	3.3	1.9	0.9	-7.5	3.4	-1.4	-1.0
Ilgalaikio turto pelningumas, proc.	19.5	-0.2	11.1	5.9	2.4	-19.6	11.3	-5.2	-3.4
Trumpalaikio turto pelningumas, proc.	12.1	-0.1	4.8	2.8	1.3	-12.1	4.8	-1.9	-1.5

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės pateiktus duomenis

Kaip matyti iš 3.2 lentelės AB „Rokiškio sūris“ viso turto pelningumas 2021 metais sudarė tik 0.9 proc. Tokia rodiklio reikšmė yra nepatenkinama ir parodo, kad visas įmonės turtas uždirba mažiau nei 1 proc. grynojo pelno. Lyginant rodiklį su vidutiniu šakos rodikliu paaiškėja, kad įmonėje turto valdymo efektyvumas yra blogesnis, nei vidutiniškai tarp pieno produktų gamybos įmonių (žr. 3.11 pav.).

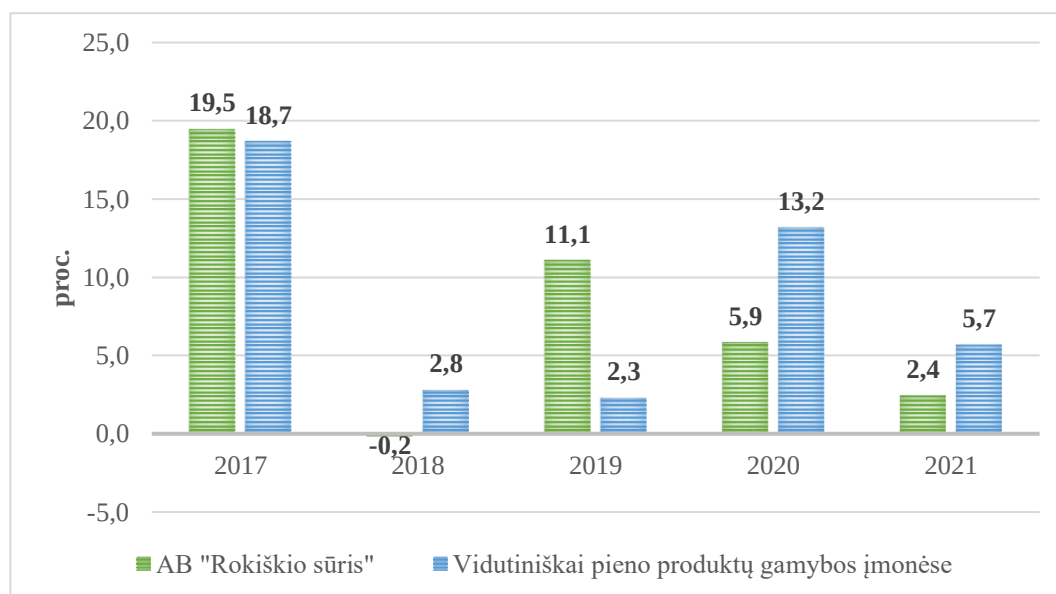
3.11 pav. AB „Rokiškio sūris“ ir vidutinis pieno produktų gamybos įmonių turto pelningumas 2017 – 2021 metais, proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės ir Lietuvos statistikos departamento pateiktus duomenis

Kaip matyti iš 3.11 paveikslą 2021 metais vidutinis pieno produktų gamybos įmonių turto pelningumas sudarė 2.6 proc., kas beveik trigubai daugiau, nei AB „Rokiškio sūris“ rodiklis. Lyginant AB „Rokiškio sūris“ 2021 metų turto pelningumo rodiklį su analizuojamo laikotarpio pradžios rodikliu paaiškėjo, kad bendrovės viso turto pelningumas sumažėjo daugiau nei 8 kartus. Tikslinga pažymėti, kad analizuojamo laikotarpio pradžioje įmonės rodiklis buvo beveik dvigubai didesnis, nei vidutiniškai rinkoje. Rodiklio mažėjimui įtakos turėjo tiek grynojo pelno sumažėjimas, tiek įmonės turto vertės augimas. Vadinas, galima teigti, kad įmonės turto naudojimo efektyvumas reikšmingai pablogėjo per paskutinius penkerius metus.

Siekiant nustatyti, kas labiausiai lėmė ilgalaikio turto pelningumo sumažėjimą, tikslinga analizuoti, kaip kito bendrovės ilgalaikio ir trumpalaikio turto pelningumas. Remiantis 3.2 lentelėje pateiktais skaičiavimais AB „Rokiškio sūris“ ilgalaikio turto pelningumas 2021 metais sudarė 2.4 proc., t.y. vienam ilgalaikio turto eurui atiteko mažiau nei 3 ct grynojo pelno. Rodiklis per paskutinius penkerius metus sumažėjo beveik 8 kartus. Tam įtakos turėjo tiek ilgalaikio turto vertės augimas, tiek įmonės grynojo pelno mažėjimas.

Siekiant objektyviai įvertinti bendrovės ilgalaikio turto pelningumo rodiklį, tikslinga jį palyginti su vidutiniu pieno produktų gamybos įmonių pelningumu (žr. 3.12 pav.).

3.12 pav. AB „Rokiškio sūris“ ir vidutinis pieno produktų gamybos įmonių ilgalaikio turto pelningumas 2017 – 2021 metais, proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės ir Lietuvos statistikos departamento pateiktus duomenis

Kaip matyti iš 3.12 pav. AB „Rokiškio sūris“ ilgalaikio turto pelningumas 2021 metais buvo perpus mažesnis, nei vidutiniškai rinkoje. Tai rodo, kad vidutiniškai pieno produktų gamybos įmonės efektyviau naudoja ilgalaikį turtą pelno uždirbimui. Tikslinga paminėti, kad 2017 ir 2019 metais bendrovės ilgalaikio turto pelningumas buvo didesnis, nei vidutiniškai rinkoje.

Kadangi AB „Rokiškio sūris“ trumpalaikio turto vertė yra didesnė, nei ilgalaikio, trumpalaikio turto pelningumas įmonėje yra dar mažesnis, nei ilgalaikio ir 2021 metais sudarė tik 1.3 proc. Tai labai maža rodiklio reikšmė. Didėjant įmonės trumpalaikio turto vertei bei mažėjant grynajam pelnui, trumpalaikio turto pelningumas per 2017 – 2021 metus sumažėjo beveik 10 kartų.

AB „Rokiškio sūris“ akcininkams ypatingai svarbus įmonės nuosavo kapitalo pelningumas, todėl atliekant bendrovės pelningumo analizę, svarbu įvertinti įmonės kapitalo pelningumą. 3.3 lentelėje pateikti pagrindiniai bendrovės kapitalo pelningumo rodikliai.

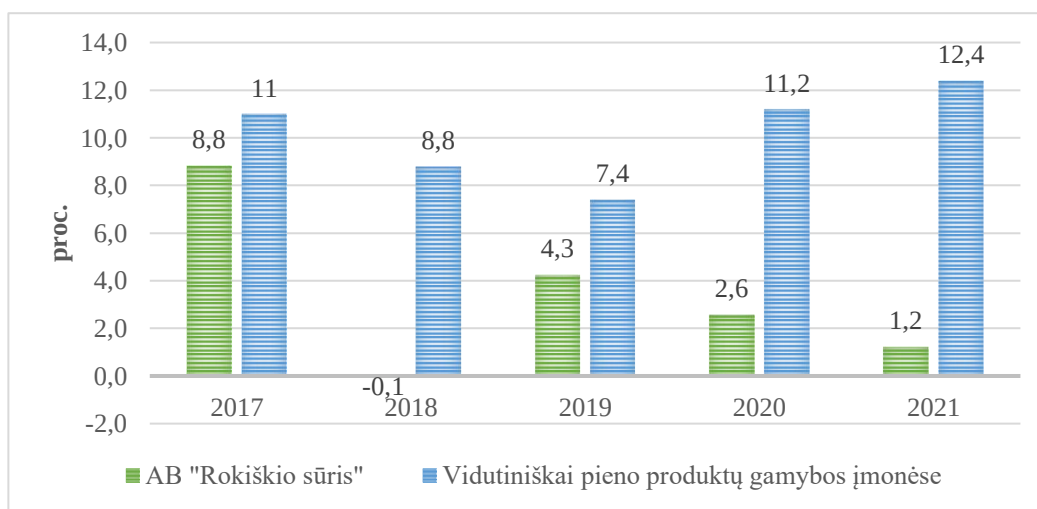
3.3 lentelė. AB „Rokiškio sūris“ 2017 – 2021 metų kapitalo pelningumo rodikliai ir jų pokyčiai

Rodiklis	2017	2018	2019	2020	2021	2018 su 2017 m.	2019 su 2018 m.	2020 su 2019 m.	2021 su 2020 m.
						p. p.	p. p.	p. p.	p. p.
Nuosavo kapitalo pelningumas, proc.	8.8	-0.1	4.3	2.6	1.2	-8.9	4.3	-1.7	-1.4
Akcinio kapitalo pelningumas, proc.	106.0	-0.7	49.3	32.0	15.0	-106.7	50.0	-17.3	-17.0
Pastovaus kapitalo pelningumas, proc.	8.7	-0.1	4.2	2.5	1.1	-8.8	4.2	-1.7	-1.4

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės pateiktus duomenis

Iš 3.3 lentelės matyti, kad AB „Rokiškio sūris“ nuosavo kapitalo pelningumas 2021 metais tesudarė 1.2 proc., t. y. įmonės akcininkų investicijos uždirbo 1.2 ct grynojo pelno. Tokia rodiklio reikšmė yra nepatenkinama ir rodo neefektyviai naudojamą įmonės savininkų kapitalą. Svarbu pažymėti, kad nors nuosavo kapitalo pelningumas per visą analizuojamą laikotarpį buvo nepatenkinamas, tačiau analizuojamo laikotarpio pradžioje rodiklis buvo beveik 8 kartus didesnis ir sudarė 8.8 proc. Kadangi nuosavo kapitalo vertė analizuojamu laikotarpiu beveik nekito, nuosavo kapitalo pelningumo sumažėjimą labiausiai nulėmė įmonės grynojo pelno mažėjimas.

Palyginus AB „Rokiškio sūris“ nuosavo kapitalo pelningumą su vidutiniu pieno produktų gamybos įmonių nuosavo kapitalo pelningumu, nustatyta, kad įmonės nuosavo kapitalo valdymo efektyvumas yra daug mažesnis, nei vidutiniškai rinkoje (žr. 3.13 pav.).

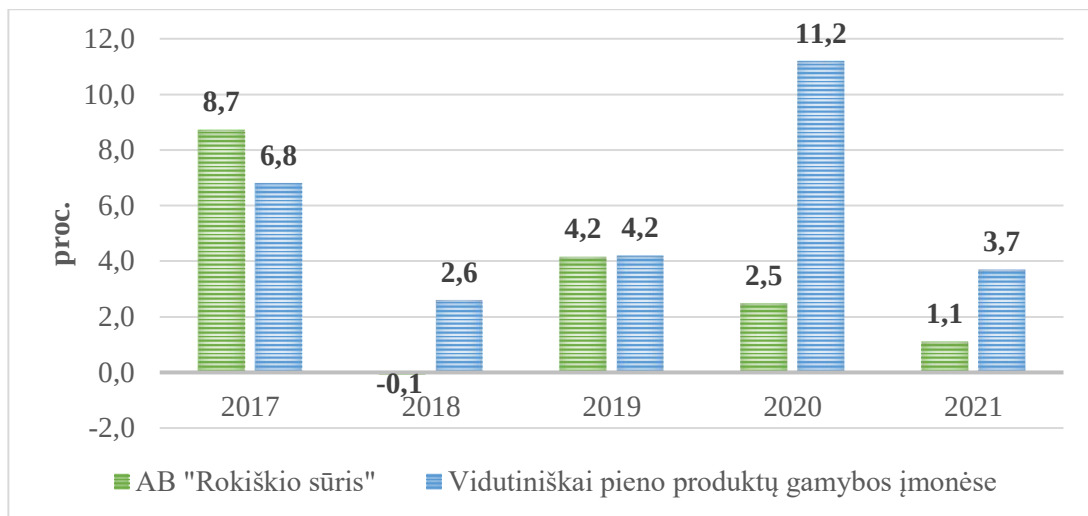
3.13 pav. AB „Rokiškio sūris“ ir vidutinis pieno produktų gamybos įmonių nuosavo kapitalo pelningumas 2017 – 2021 metais, proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės ir Lietuvos statistikos departamento pateiktus duomenis

Kaip matyti iš 3.13 paveikslo AB „Rokiškio sūris“ nuosavo kapitalo pelningumas per visą laikotarpį buvo mažesnis, nei vidutiniškai tarp pieno produktų gamybos įmonių. Tam įtakos gali turėti tas faktas, kad įmonė renkasi pakankamai konservatyvią veiklos finansavimo strategiją ir daugiau nei du trečdaliai įmonės veiklos finansuojama nuosavomis lėšomis, t. y. nuosavas kapitalas įmonėje yra pakankamai didelis.

Analizuojant AB „Rokiškio sūris“ kapitalo pelningumą, buvo apskaičiuotas ir akcinio kapitalo pelningumas. 2021 metais bendrovės akcinio kapitalo pelningumas sudarė 15 proc. Tokia rodiklio reikšmė yra patenkinama, tačiau neigiamai vertinamas tas faktas, kad rodiklis per paskutinius penkerius metus sumažėjo beveik 86 proc. Analizuojamo laikotarpio pradžioje bendrovės akcinio kapitalo pelningumas sudarė net 106 proc., t. y. įmonė per metus uždirbtas grynasis pelnas viršijo įmonės akcinio kapitalo vertę. Kadangi įmonės akcinis kapitalas analizuojamuoju laikotarpiu nekito, rodiklio pokyčius nulėmė grynojo pelno sumažėjimas.

Siekiant nustatyti, kaip veiksmingai pelno uždirbimui įmonės veikloje naudojamas nuosavas kapitalas ir ilgalaikiai įsipareigojimai, skaičiuojamas pastovaus kapitalo pelningumas. 2021 metais AB „Rokiškio sūris“ pastovaus kapitalo pelningumas sudarė tik 1.1 proc. Tokia rodiklio reikšmė yra labai maža. Lyginant su vidutiniu pieno gamybos įmonių pastovaus kapitalo pelningumo rodikliu, matyti, kad rodiklis yra daugiau nei trys kartus mažesnis, nei vidutiniškai rinkoje (žr. 3.14 pav.).

3.14 pav. AB „Rokiškio sūris“ ir vidutinis pieno produktų gamybos įmonių pastovaus kapitalo pelningumas 2017 – 2021 metais, proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal įmonės ir Lietuvos statistikos departamento pateiktus duomenis

Tikslinga pažymėti, kad iki 2020 metų bendrovės pastovaus kapitalo pelningumas buvo didesnis arba atitiko rinkos vidurkį, tačiau 2020 metais įmonės pastovaus kapitalo pelningumas sumažėjo beveik dvigubai, tuo tarpu, kai vidutiniškai rinkoje įmonėms sekėsi daug veiksmingiau valdyti pastovų kapitalą. 2021 metais įmonės pastovaus kapitalo pelningumas dar labiau sumažėjo. Pastovaus kapitalo pelningumo mažėjimą lėmė tiek grynojo pelno mažėjimas, tiek įmonės ilgalaikių įsipareigojimų augimas.

Apibendrinant AB „Rokiškio sūris“ pelningumo rodiklių analizę, galima teigti, kad 2021 metais daugelis įmonės pelningumo rodiklių buvo nepatenkinami ir byloja apie neveiksmingai valdoma turtą ir kapitalą bei atskleidė, kad įmonės pardavimo savikaina yra per didelė. Labiausiai pelningumo rodiklių sumažėjimą lėmė įmonės pelno mažėjimas, kuris vyksta dėl to, kad įmonės pardavimo savikaina auga greičiau nei pardavimo pajamos. Analizė atskleidė, kad bendrovės pardavimo savikaina yra per didelė ir sudaro beveik 94 proc. nuo įmonės pardavimo pajamų, dėl ko bendrasis pelningumas tesiekia 6 proc. Tai rodo, kad pagrindinė įmonės nepakankamo pelningumo priežastis yra būtent per didelė savikaina.

3.3.AB „Rokiškio sūris“ pelningumo didinimo galimybės

Atlikta AB „Rokiškio sūris“ pelningumo rodiklių analizė atskleidė, kad visi įmonės pelningumo rodikliai yra nepakankami ir tam įtakos labiausiai turi per didelė pardavimo savikaina lyginant su pardavimo pajamomis. Analizės metu nustatyta, kad 2021 metais bendrovės pardavimo savikainos augimą labiausiai veikė užperkamu žaliavų kainos didėjimas bei antroje 2021 metų pusėje pradėjusios augti elektros išteklių kainos. Atsižvelgiant į tai, kad įmonės produkcijos gamybos savikaina išaugo, įmonei naudinga ieškoti būdų, kaip padidinti pardavimus, nes išaugus gamybos apimtis, pardavimo savikainos dalis nuo jų turėtų sumažėti. Įmonei suradus naujų klientų ir bent 5 proc. padidinus pardavimo pajamas padidėtų bendrasis pelnas ir taip išaugtų pagrindinės veiklos efektyvumas. Padidėjus pagrindinės veiklos efektyvumui, turėtų išaugti ir įmonės grynasis pelnas, kas savo ruožtu teigiamai paveiktų visus įmonės pelningumo rodiklius.

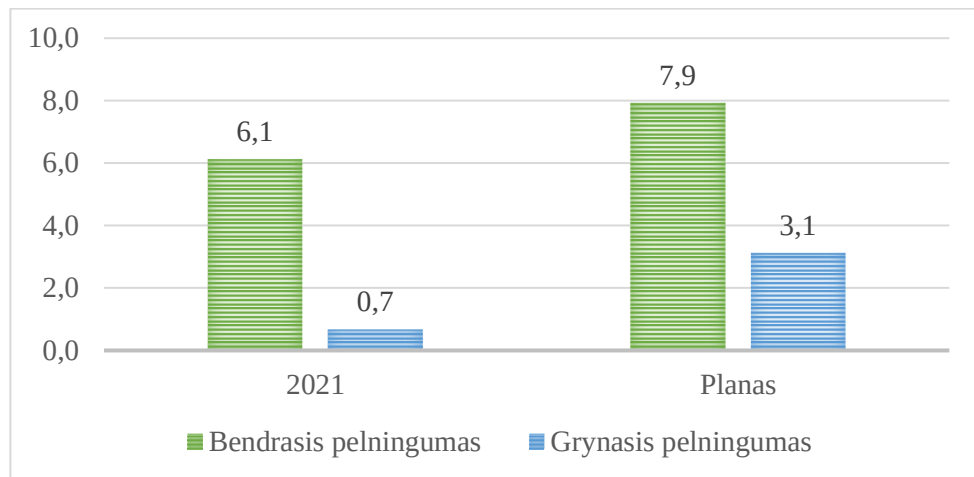
Norint įvertinti, kaip pardavimo pajamų augimas gali paveikti AB „Rokiškio sūris“ pardavimo pelningumo rodiklius, tikslinga suprojektuoti įmonės pelno (nuostolių) ataskaitos rodiklius įgyvendinus šią priemonę ir numatyti pardavimo pelningumo rodiklių pokyčius. Planuojant pelno (nuostolių) ataskaitos rodiklius, daroma prielaida, kad AB „Rokiškio sūris“ pavyks 5 proc. padidinti pardavimo pajamas, taip pat manoma, kad pardavimo savikaina didės, tačiau mažesniu tempu nei pardavimo pajamos, t. y. 3 proc. Tikėtina, kad pardavimo savikainos augimas bus nuosaikesnis, nes, kaip skelbia Lietuvos Statistikos departamentas infliacijos tempai jau sulėtėjo, o energetinių išteklių kainos nusistovėjo. Siekiant įvertinti siūlomos priemonės naudą įmonei daroma prielaida, kad kiti pelno (nuostolių) ataskaitos rodikliai liks nepakitę (žr. 3.4 lentelę).

3.4 lentelė. AB „Rokiškio sūris“ pelno (nuostolių) ataskaitos planiniai duomenys pelningumui gerinti

Rodiklis	2021	Planas	Pokytis	
			tūkst. Eur	proc.
Pardavimo pajamos	233658	245341	11683	5.0
Pardavimo savikaina	219356	225937	6581	3.0
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	14302	19404	5102	35.7
Pardavimo sąnaudos	10951	10951	0	0.0
Bendrosios ir administracinės sąnaudos	3654	3654	0	0.0
Kitos veiklos pajamos	2038	2038	0	0.0
Kitos veiklos sąnaudos		0	0	
Kiti veiklos pelnas (nuostoliai)	174	174	0	0.0
Veiklos pelnas nuostoliai	1909	7011	5102	267.3
Finansinės veiklos sąnaudos	-369	-369	0	0.0
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	1540	6642	5102	331.3
Pelno mokestis	18	996	978	5435.2
GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1558	7639	6081	390.3

Kaip matyti iš 3.4 lentelės, jei AB „Rokiškio sūris“ pavyktų užtikrinti 5 proc. pardavimo pajamų augimą, o pardavimo savikainos augimą išlaikyti 3 proc. lygyje jos bendrasis pelnas padidėtų daugiau nei 35 proc.. Be to, jei kiti rodikliai liktų nepakitę, įmonės grynasis pelnas išaugtų beveik 5 kartus.

Tokie bendrojo ir grynojo pelno pokyčiai reikšmingai paveiktų pardavimo pelningumo rodiklius (žr. 3.15 pav.).

3.15 pav. Planiniai AB „Rokiškio sūris“ pardavimo pelningumo rodikliai, proc.

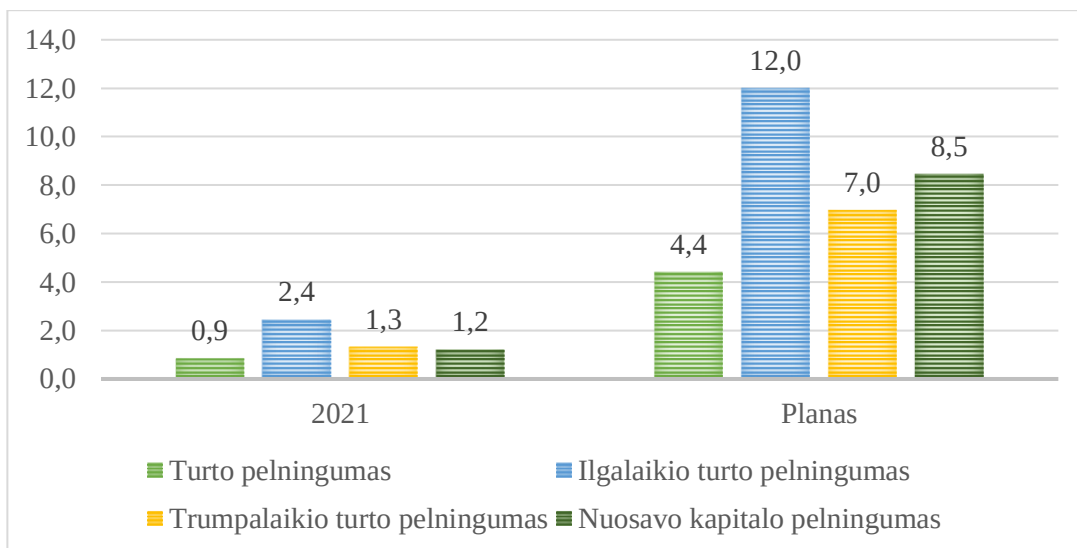
Kaip matyti iš 3.15 paveikslo tikėtina, kad AB „Rokiškio sūris“ pardavimo pajamų didinimas ir mažesnis nei pardavimo pajamų savikainos didėjimo tempas užtikrins bendrovei 7.9 proc. bendrojo pelningumo ir 3.1 proc. grynojo pelningumo rodiklius. Tokie rodikliai vis dar yra nepatenkinami, tačiau yra didesni, nei analizuojamais metais, kas byloja apie tai, kad įgyvendinus siūlomas priemones įmonės veiklos efektyvumas pagerės.

Siekiant pagerinti įmonės turto pelningumo rodiklius taip pat būtų galima ieškoti turto vertės mažinimo galimybių. Įmonės balanso analizė atskleidė, kad reikšmingiausias turto dalis sudaro įmonės ilgalaikis materialus turtas, atsargos bei gautinos sumos. Įmonės metinės ataskaitos analizė atskleidė, kad didžiąją dalį bendrovės atsargų sudaro pagaminta produkcija, kuri yra būtina užtikrinant įmonės veiklos tęstinumą. Iš gautinų sumų įmonėje labiausiai išsiskiria prekybos gautinos sumos. Todėl sugriežtinus atsiskaitymų su pirkėjais terminus įmonė galėtų tikėtis sumažinti trumpalaikio turto vertę ir taip padidinti jo pelningumą. Gilinantis į AB „Rokiškio sūris“ gautinų sumų valdymą, nustatyta, kad įmonė neklasifikuoja gautinų sumų ir kito kredito riziką turinčio finansinio turto pagal kredito kokybę. Kredito rizika yra valdoma didžiausiems prekybos klientams nustatant kredito limitus bei analizuojant pradelstas gautinas sumas bei paskolas. Įmonės aiškinamajame rašte nurodyta, kad 2021 metais bendrovė turėjo 8 klientus, kuriems buvo nustatyti didžiausi kredito limitai ir jie svyravo nuo 1500 tūkst. Eur iki 5500 tūkst. Eur. 2021 metų pabaigoje didžiosios dalies stambių įmonės klientų įsiskolinimas įmonei beveik pasiekė numatytą limitą (žr. 5 priedą). Tokiu būdu, stambių įmonių įsiskolinimas AB „Rokiškio sūris“ sudarė 19 tūkst. Eur, kas sudaro daugiau nei trečdalį visų įmonės iš pirkėjų gautinų sumų. Tai reiškia, kad įmonei sumažinus kredito limitus klientams sumažėtų ir prekybos ir kitų gautinų sumų vertė, o kartu su ja ir trumpalaikio bei turto apskritai vertė.

Ankstesniame poskyryje atlikta analizė leido nustatyti, kad įmonės kapitalo pelningumo rodikliai yra vieni blogiausių pelningumo rodiklių įmonėje. Tam įtakos turi tas faktas, kad bendrovės nuosavo kapitalo vertė yra labai didelė. Siekiant padidinti nuosavo kapitalo pelningumą, tikslinga būtų sumažinti savininkų nuosavybę. Tai, viena vertus, padidins bendrovės mokumo riziką, nes išaugs skolinto kapitalo dalis, tačiau, kita vertus, užtikrins veiksmingesnį savininkų kapitalo naudojimą. Nuosavo kapitalo struktūros analizė rodo, kad net 40 proc. įmonės nuosavų ir skolintų finansavimo šaltinių sudaro nepaskirstytas pelnas. Paskirsčius pusę šios sumos akcininkams, įmonės nuosavo kapitalo vertė sumažėtų ir taip išaugtų bendrovės nuosavo kapitalo pelningumas.

Siekiant įvertinti, kiek siūlomos priemonės gali būti naudingos įmonei ir užtikrins turto ir kapitalo pelningumo rodiklių augimą, tikslinga suprojektuoti, kaip pasikeis AB „Rokiškio sūris“ balanso rodikliai, įgyvendinus šias priemones (žr. 6 priedą). Kaip matyti iš priede pateiktų planuojamų rodiklių, modeliuojant situaciją numatoma, kad daugelis balanso rodiklių liks nepakitę. Pasikeis tik įmonės gautinos sumos bei nepaskirstyto pelno vertė. Atsižvelgiant į tai, kad siūloma 20 proc. sumažinti kredito limitus, numatoma, kad tai atitinkamai turėtų tokia pat dalimi sumažinti ir gautinų sumų vertę. Atgavus įmonei dalį lėšų iš pirkėjų įsiskolinimų, jos gali būti panaudotos padalijus nepaskirstytą pelną ir atsiskaitant su tiekėjais. Kita dalis skirstytino pelno finansuojama skolintomis lėšomis. Tikėtina, kad išaugs įmonės pardavimo pajamoms panašia dalimi išaugs ir įmonės atsargos bei turimi pinigai.

Atsižvelgiant į sumodeliuotą pelno (nuostolių) ataskaitą ir balansą, galima nustatyti, kiek pasikeis įmonės turto ir kapitalo pelningumo rodikliai (žr. 3.16 pav.).

3.16 pav. Numatomi AB „Rokiškio sūris“ turto ir kapitalo pelningumo rodikliai įgyvendinus siūlomus sprendimus, proc.

Iš 3.16 paveikslo matyti, kad įgyvendinus siūlomas priemones, tikėtina, kad padidės visi įmonės turto ir nuosavo kapitalo pelningumo rodikliai. Tam įtakos turi tiek grynojo pelno augimas, tiek nuosavo kapitalo bei turto vertės mažėjimas.

Apibendrinant AB „Rokiškio sūris“ pelningumo didinimo galimybes galima teigti, kad siekiant padidinti įmonės pelningumo rodiklius tikslinga imtis tokių priemonių: padidinti produkcijos pardavimo pajamas, išlaikant pardavimo savikainos augimą mažesniu tempu nei pardavimo pajamos, sugriežtinti atsiskaitymo su įmonės pirkėjais sąlygas ir taip paspartinti gautinų sumų apyvartą, paskirstyti pusę įmonės nepaskirstyto pelno akcininkams.

IŠVADOS

1. Bendrąja prasme pelningumas – tai vienas iš svarbiausių įmonės veiklos rodiklių, parodantis įmonės sugebėjimą generuoti pelną, naudojant trumpalaikį turtą, ilgalaikį turtą, nuosavą kapitalą, bei skolintą kapitalą. Pelningumo rodiklių skaičiavimas ir analizė užtikrina, jog įmonės galėtų vykdyti veiklą be nuostolių bei siekti užsibrėžtų tikslų.

2. Paprastai išskiriami trys pagrindinės pelningumo rodiklių grupės: pardavimo, turto ir kapitalo pelningumo rodikliai. Pardavimo pelningumo rodikliai yra apskaičiuojami atskirus pelno vienetų dalinant iš pardavimų pajamų bei pardavimų savikainos (veiklos pelningumo rodiklis). Turto pelningumo rodikliai yra skaičiuojami siekiant įvertinti įmonės gamybinę – ūkinę veiklą. Turto pelningumo rodikliai sudaro galimybes apskaičiuoti įmonės naudojamo turto efektyvumą, t. y. nustatyti kaip yra panaudojamas įmonės turtas. Siekiant visapusiškai įvertinti įmonės pelningumą skaičiuojami ir kapitalo pelningumo rodikliai. Kapitalo rodikliai atskleidžia įmonės sukurto pelno iš nuosavo kapitalo lygį. Įmonės pelningumą lemia tiek vidiniai, tiek išoriniai veiksniai, tačiau jų įtakos vertinimas labai subjektyvus ir sudėtingas. Mokslininkų nuomone, vidiniai veiksniai daro didesnę įtaką pelningumui nei išoriniai.

3. Atlikus AB „Rokiškio sūris“ pelningumo rodiklių analizę, nustatyta, kad 2021 metais daugelis įmonės pelningumo rodiklių buvo nepatenkinami ir byloja apie neveiksmingai valdomą turtą ir kapitalą bei atskleidė, kad įmonės pardavimo savikaina yra per didelė. Labiausiai pelningumo rodiklių sumažėjimą lėmė įmonės pelno mažėjimas, kuris vyksta dėl to, kad įmonės pardavimo savikaina auga greičiau nei pardavimo pajamos. Analizė atskleidė, kad bendrovės pardavimo savikaina yra labai didelė ir sudaro beveik 94 proc. nuo įmonės pardavimo pajamų, dėl ko bendrasis pelningumas tesiekia 6 proc. Tai rodo, kad pagrindinė įmonės nepakankamo pelningumo priežastis yra būtent per didelė savikaina. Analizės metu nustatyta, kad didelę savikainą lemia išaugusios užperkamų žaliavų ir išaugusios pagrindinių energetinių išteklių kainos.

4. Įvertinus AB „Rokiškio sūris“ pelningumo didinimo galimybes, nustatyta, kad įmonei padidinus pardavimo pajamas ir savikainą mažesniu tempu nei pardavimo pajamos, sugriežtinus atsiskaitymų su pirkėjais tvarką bei paskirsčius nepaskirstytą pelną akcininkams dividendais, visi įmonės pelningumo rodikliai turėtų padidėti ir pasiekti optimalų lygį.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į darbo išvadas, galimos tokios rekomendacijos AB „Rokiškio sūris“ pelningumo didinimui:

1. Padidinti pardavimo pajamas, išlaikant pardavimo savikainos augimą mažesniu tempu nei pardavimo pajamos. Tai leistų padidinti atotrūkį tarp įmonės pardavimo pajamų ir pardavimo savikainos ir taip padidinti pagrindinės veiklos efektyvumą. Nuo įmonės pagrindinės veiklos efektyvumo didele dalimi priklauso ir įmonės grynasis pelnas, todėl tikėtina, kad pardavimo pajamų augimas užtikrins ne tik bendrojo, bet veiklos ir grynojo pelningumo augimą.

2. Sugriežtinti atsiskaitymo su įmonės pirkėjais sąlygas. Tai leis įmonei greičiau atgauti skolas iš pirkėjų ir taip paspartinti gautinų sumų apyvartą. Šis sprendimas sumažintų įmonės trumpalaikio turto vertę ir taip leistų padidinti trumpalaikio turto pelningumą. O išaugus trumpalaikio turto pelningumui, padidėtų ir viso įmonės turto pelningumas.

3. Paskirstyti pusę įmonės nepaskirstyto pelno akcininkams. Kadangi analizės metu nustatyta, kad įmonės savininkų kapitalas uždirba labai mažą dalį grynojo pelno, siekiant padidinti nuosavo kapitalo pelningumą, būtų tikslinga kiek sumažinti nuosavo kapitalo dalį, kas padidintų jų naudojimo veiksmingumą. Atsižvelgiant į tai, kad reikšmingiausią įmonės nuosavo kapitalo dalį sudaro nepaskirstytas kapitalas, tikslinga pusę jo paskirstyti akcininkams, taip užtikrinant likusio nuosavo kapitalo naudojimo veiksmingumą, o kartu ir pelningumo didinimą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Abdul Aziz, A. (2017) The Relationship between Solvency Ratios and Profitability Ratios: Analytical Study in Food Industrial Companies listed Amman Bursa. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 7(2), 86-93.
2. Ahmed, E. R., Alabdullah, T. T. Y., & Shahrudin, M. S. (2020). Approaches to Control Mechanisms and Their Implications for Companies' Profitability: a Study in UAE. *Research Article*, 4(2), 11-20.
3. Anggraini, N. T. (2022). Analysis of Financial Statements Based on Financial Ratio and Vertical – Horizontal Method in PT Unilever. *Journal of Social Science*, 3(1), 172-177.
4. Budrienė, R. ir Paliulytė, I. (2012). Bankroto prognozavimo modelių pritaikomumas skirtingo mokumo ir pelningumo įmonėms. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla*, 2(26), 90-103.
5. Černius G. (2014). *Įmonės finansų valdymo pagrindai*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
6. Černius, G. (2022). *Finansų valdymas II. Verslo finansų ir analizės pagrindai*. Mykolo Romerio universitetas.
7. Česnauskė, J. (2018). Apskaitos pagrindai: teorija ir praktika. Kaunas. [žiūrėta 2023 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <https://core.ac.uk/download/pdf/154378258.pdf>
8. Circa, I. C. (2020). Aspects regarding the profitability of the enterprise with the help of the data provided by the activity reports. “Ovidius” university annals, *Economic sciences series volume*, 20(2).
9. Cole, R. A. (2013). What do we know about the capital structure of privately held US firms? Evidence from the surveys of small business finance. *Financial management*, 42(4), 777-813.
10. Daunytė, E. and Tamulevičienė, D. (2018). Pajamų, sąnaudų, pelno analizė ir prognozavimas: integruotas požiūris. *VU EVAF studentų mokslinės draugijos konferencijos straipsnių rinkinys*, 2017, 117–125.
11. Garcia-Garcia, R., Garcia-Canal, E. and Guillen, M. (2019). International Dispersion and Profitability: An Institution-Based Approach. *Management International Review (MIR)*, 59, 855-888. doi.org/10.1007/s11575-019-00402-w.
12. Gitman, L. J., and Zutter, C. J. (2015). *Principles of managerial finance*. England: Pearson Education Limited.
13. Gronskas, V. (2008). *Ekonominė analizė*. Kaunas: KTU leidykla „Technologija“.
14. Gudaitis, T. ir Žagūnytė, U. (2013). Įmonių pelningumo vertinimo sistemos teoriniai aspektai. *Vadyba*, 23(2), 89-95.

15. Hada. I. A. and Mihalcea M. M (2020). The importance of profitability indicators in assessing the financial performance of economic entities. *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, 29, 219-228.
16. Hirshleifer D., Hsu P. and Li D. (2017). Innovative Originality, Profitability, and Stock Returns. *The Review of Financial Studies*, 31(7), 2553–2605.
17. Jakštas, E., ir Kazakevičius, A. (2018). *Verslo įmonių finansinių ataskaitų analizė*. Kaunas: Kauno kolegijos Vadybos ir ekonomikos fakultetas.
18. Jaruševičienė, L., ir Selatni, M. (2017). Pardavimo pelningumo palyginamoji analizė Lietuvos pieno perdirbimo įmonėse. *Akademinio jaunimo siekiai: ekonomikos, vadybos, teisės ir technologijų išvalgos 2017: XIV-osios tarptautinės studentų mokslinės-metodinės konferencijos straipsnių Klaipėda: Lietuvos verslo kolegija*, 96-101.
19. Jokubauskaitė, A. ir Ruškytė, V. (2019). Rodiklių analizė Lietuvos naftos pramonės įmonėse. *Akademinio jaunimo siekiai: ekonomikos, vadybos, teisės ir technologijų išvalgos 2019: XVI tarptautinės studentų mokslinės-metodinės konferencijos straipsnių rinkinys. Klaipėda: Lietuvos verslo kolegija*, 83-89.
20. Khan, H. (2012). Analysis of liquidity, profitability and working capital management – an empirical study on bse listed companies. *International journal of research in commerce & management*, 3.
21. Khan, Z. A. (2017). Profit maximisation as an objective of a firm-A robust perspective. *International Journal of Research in Finance and Marketing*, 7(6), 217-219.
22. Krivka, A. (2013). Research into the impact of the economic crisis on lithuanian industrines. *Verslas: teorija ir praktika*, 3, 188-199.
23. Labonaitė, G. ir Subačienė, R. (2014). Grynojo pelningumo metodika. *Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika*, 16, 78-87.
24. Liaubienė, R. ir Martirosianienė, L. (2008). Pelningumo rodiklių analizės problemos. *Apskaitos ir finansų mokslas ir studijos: problemos ir perspektyvos*, 91(6), 102-105.
25. Lileikienė, A. ir Grigaliūnienė, Ž. (2014). *Verslo finansų valdymas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
26. Mackevičius J. (2019). 3A – apskaita, auditas, analizė: teorijos, metodikos, nuostatos. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
27. Mackevičius, J., Giriūnas L., ir Valkauskas, R. (2014). *Finansinė analizė: vadovėlis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
28. Mackevičius, J., Molienė, O., ir Poškaitė, D. (2008). Bendrojo pardavimų pelningumo kompleksinės analizės metodika. *Ekonomika*, 81, 74–89.
29. Martins, M. M., and Lopes, I. T. (2016). Intellectual Capital and Profitability: A Firm Value

Approach in the European Companies. *Business: Theory and Practice*, 17(3), 234–242.

30. Masztalerz M. (2019). Profit levels and profitability ratios reported in the communications of public companies. *Papers of the Wrocław University of Economics/Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 547, 19-28.

31. Nguyen van Cong (2019). The determinants of profitability in listed enterprises: a study from Vietnamese stock exchange. *Journal of Transnational Management Development*, 7(1), 47-58.

32. Oficialios Statistikos portalas (2023). Rodiklių duomenų bazė. [žiūrėta 2023 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>

33. Paliulienė, L. (2020). Įmonės finansinės būklės vertinimo santykiniai rodikliai: akcininkų ir kreditorių požiūris. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*, 16, 156-161 [žiūrėta 2023 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą: < <http://ojs.kaunokolegija.lt/index.php/mttlk/article/view/415>>.

34. Rokiškio sūris (2023). Finansinės ataskaitos. [žiūrėta 2023 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.nasdaqbaltic.com/statistics/lt/ir/55abe99803/reports>

35. Rokiškio sūris, UAB. (2023). *Apie įmonę*. [žiūrėta 2023 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.rokiskio.com/lt/suris/pagrindinis-menu/apie-rokiskio-imoniu-grupe/Misija-vizija.html>.

36. Rutkowska-Ziarko, A. (2015). The Influence of Profitability Ratios and Company Size on Profitability and Investment Risk in the Capital Market. *Folia Oeconomica Stetinensia*, 15(1), 151-161.

37. Savickas, V. (2019). Pelningumo rodiklių įmonės veiklos finansiniams rezultatams vertinti pasirinkimo problematika. *Vilniaus universitetas*, 20. DOI: <https://doi.org/10.15388/batp.2019.14>.

38. Sheng, L. (2016). Analysis on the profitability of iron and steel industry under new economic normal state. *Advances in intelligent systems Research*, 130, 404-408.

39. Škėlaitė, B. ir Mačiulytė-Šniukienė, A. (2019). Gamybinių įmonių veiklos efektyvumo vertinimo teoriniai aspektai ir modelis. *Šiuolaikinio verslo aktualijos*. [žiūrėta 2023 m. vasario 2 d.]. Prieiga per internetą: < <http://jmk.vvf.vgtu.lt/index.php/Verslas/2019/paper/viewFile/375/151>> .

40. Skujienė, A. (2008). *Finansų vadyba*. Vilnius: UAB Mokesčių srautas.

41. Smolenskienė, F. ir Šivickienė, R. (2019). *Pieno pramonės sektoriaus aplinkos veiksnių poveikis AB „Pieno žvaigždės“ veiklos, pelningumo ir mokumo rodiklių pokyčiams*. Vilnius: Lietuvos ekonomikos dėstytojų asociacija.

42. Stundžienė, A. ir Bliekienė, R. (2012). Ekonomikos svyravimų įtaka įmonių veiklos rezultatams. *Verslas: Teorija ir praktika*, 13(1), 5–17.

43. Tamulevičienė, D. (2016). Methodology of complex analysis of companies' profitability. *The International Journal, Entrepreneurship and sustainability issues*, 4(1), 53-63.

44. Tulsian, M. (2014). Profitability Analysis (A comparative study of SAIL & TATA Steel).

IOSR Journal of Economics and Finance (IOSR-JEF), 3(2), 19–22.

45. Valkauskas, R. (2022). *Statistiniai metodai*. [žiūrėta 2023 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/statistiniai-metodai/>.

46. Valkauskas, R. ir Mackevičius, J. (2010). Integruota įmonės finansinės būklės ir veiklos rezultatų analizės metodika. *Verslas: teorija ir praktika*, 3, 213-221.

47. Valodkienė, G. ir Snieška, V. (2017). *Verslo aplinkos prognozavimas globalioje ekonomikoje*. Kaunas: KTU leidykla Technologija.

48. Van den Berg, M., van Marrewijk, C. and Tamminen, S. (2018). Trade, productivity and profitability: On profit levels and profit margins. *World Economy*, 41(8), 2149–2174.

49. Žaptorius J. (2015). *Finansinė apskaita*. Vilnius: VGTU leidykla Technika.

50. Zinkevičienė, D. (2004). Pajamų samprata ekonomikoje ir apskaitoje. *Tiltai*, 1, 29-35.

PRIEDAI

1 priedas. AB „Rokiškio sūris“ 2017 – 2021 m. balanso horizontalioji analizė

Rodiklis	2017	2018	2019	2020	2021	2018 su 2017		2019 su 2018		2020 su 2019		2021 su 2020		2021 su 2017	
						Eur	Proc.	Eur	Proc.	Eur	Proc.	Eur	Proc.	Eur	Proc.
Ilgalaikis materialus turtas	36847	38468	37824	49259	54809	1621	4.4	-644	-1.7	11435	30.2	5550	11.3	17962	48.7
Nematerialus turtas	2	11	44	37	162	9	450.0	33	300.0	-7	-15.9	125	337.8	160	8000.0
Investicijos į dukterines įmones	5054	5054	5054	5054	5154	0	0.0	0	0.0	0	0.0	100	2.0	100	2.0
Iki išpirkimo laikomos investicijos	7760	0	0	0	0	-7760	-100.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	-7760	-100.0
Išankstiniai apmokėjimai už pieno tiekimą	1312	1011	0	0	0	-301	-22.9	-1011	-100.0	0	0.0	0	0.0	-1312	-100.0
Išankstiniai apmokėjimai už ilgalaikį turą	76	287	629	879	910	211	277.6	342	119.2	250	39.7	31	3.5	834	1097.4
Suteiktos paskolos	5531	3250	2629	1608	2585	-2281	-41.2	-621	-19.1	-1021	-38.8	977	60.8	-2946	-53.3
Ilgalaikio turto iš viso	56582	48081	46180	56837	63620	-8501	-15.0	-1901	-4.0	10657	23.1	6783	11.9	7038	12.4
Atsargos	32073	51349	56939	66795	55921	19276	60.1	5590	10.9	9856	17.3	-10874	-16.3	23848	74.4
Suteiktos paskolos	3675	3730	3548	3901	3266	55	1.5	-182	-4.9	353	9.9	-635	-16.3	-409	-11.1
Prekybos ir kitos gautinos sumos	48856	37287	45286	42149	53437	-11569	-23.7	7999	21.5	-3137	-6.9	11288	26.8	4581	9.4
Išankstiniai apmokėjimai už pieno tiekimą	830	11438	0	0	0	10608	1278.1	-11438	-100.0	0	0.0	0	0.0	-830	-100.0
Iš anksto apmokėtas pelno mokestis	0	292	530	84	150	292	0.0	238	81.5	-446	-84.2	66	78.6	150	0.0
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	5854	922	1567	4922	4511	-4932	-84.3	645	70.0	3355	214.1	-411	-8.4	-1343	-22.9
Trumpalaikio turto iš viso	91288	105018	107870	117851	117285	13730	15.0	2852	2.7	9981	9.3	-566	-0.5	25997	28.5
Turto iš viso:	147870	153099	154050	174688	180905	5229	3.5	951	0.6	20638	13.4	6217	3.6	33035	22.3
Akcinis kapitalas	10402	10402	10402	10402	10402	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Akcijų priedai	18073	18073	18073	18073	18073	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Rezervas nuosavoms akcijoms įsigyti	7606	10850	10850	10850	10850	3244	42.7	0	0.0	0	0.0	0	0.0	3244	42.7
Nuosavos akcijos	0	-2108	-2251	-2251	-2251	-2108	0.0	-143	6.8	0	0.0	0	0.0	-2251	0.0
Kiti rezervai	13871	11988	10240	17417	16301	-1883	-13.6	-1748	-14.6	7177	70.1	-1116	-6.4	2430	17.5
Nepaskirstytas pelnas	74824	69801	73169	74432	73605	-5023	-6.7	3368	4.8	1263	1.7	-827	-1.1	-1219	-1.6
Akcininkų nuosavybė iš viso	124776	119006	120483	128923	126980	-5770	-4.6	1477	1.2	8440	7.0	-1943	-1.5	2204	1.8
Finansinės skolos					8050	0	0.0	0	0.0	0	0.0	8050	0.0	8050	0.0
Atidėtasis pelno mokesčio įsipareigojimas	1170	783	841	2116	2129	-387	-33.1	58	7.4	1275	151.6	13	0.6	959	82.0

Ateinančio laikotarpio pajamos	31	731	1458	1705	1487	700	2258.1	727	99.5	247	16.9	-218	-12.8	1456	4696.8
Gauti išankstiniai įsipareigojimai					2356	0	0.0	0	0.0	0	0.0	2356	0.0	2356	0.0
Ilgalaikiai atidėjiniai	307	307	307	307	307	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Ilgalaikių įsipareigojimų iš viso	1508	1821	2606	4128	14329	313	20.8	785	43.1	1522	58.4	10201	247.1	12821	850.2
Finansinės skolos	1862	14092	15424	26820	19344	12230	656.8	1332	9.5	11396	73.9	-7476	-27.9	17482	938.9
Ateinančio laikotarpio pajamos	79	291	308	213	211	212	268.4	17	5.8	-95	-30.8	-2	-0.9	132	167.1
Prekybos ir kitos mokėtinos sumos	19321	17565	14625	14000	19437	-1756	-9.1	-2940	-16.7	-625	-4.3	5437	38.8	116	0.6
Trumpalaikiai atidėjiniai	324	324	604	604	604	0	0.0	280	86.4	0	0.0	0	0.0	280	86.4
Trumpalaikių įsipareigojimų iš viso	21586	32272	30961	41637	39596	10686	49.5	-1311	-4.1	10676	34.5	-2041	-4.9	18010	83.4
Įsipareigojimų iš viso	23094	34093	33567	45765	53925	10999	47.6	-526	-1.5	12198	36.3	8160	17.8	30831	133.5
Nuosavybės ir įsipareigojimų iš viso	147870	153099	154050	174688	180905	5229	3.5	951	0.6	20638	13.4	6217	3.6	33035	22.3

2 priedas. AB „Rokiškio sūris“ 2017 – 2021 m. balanso vertikaloji analizė

Straipsniai	2017	Lyg. svoris, proc.	2018	Lyg. svoris, proc.	2019	Lyg. Svoris, proc.	2020	Lyg. svoris, proc.	2021	Lyg. svoris, proc.
Ilgalaikis materialus turtas	36847	24.9	38468	25.1	37824	24.6	49259	28.2	54809	30.3
Nematerialus turtas	2	0.0	11	0.0	44	0.0	37	0.0	162	0.1
Investicijos į dukterines įmones	5054	3.4	5054	3.3	5054	3.3	5054	2.9	5154	2.8
Iki išpirkimo laikomos investicijos	7760	5.2	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Išankstiniai apmokėjimai už pieno tiekimą	1312	0.9	1011	0.7	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Išankstiniai apmokėjimai už ilgalaikį turtą	76	0.1	287	0.2	629	0.4	879	0.5	910	0.5
Suteiktos paskolos	5531	3.7	3250	2.1	2629	1.7	1608	0.9	2585	1.4
Ilgalaikio turto iš viso	56582	38.3	48081	31.4	46180	30.0	56837	32.5	63620	35.2
Atsargos	32073	21.7	51349	33.5	56939	37.0	66795	38.2	55921	30.9
Suteiktos paskolos	3675	2.5	3730	2.4	3548	2.3	3901	2.2	3266	1.8
Prekybos ir kitos gautinos sumos	48856	33.0	37287	24.4	45286	29.4	42149	24.1	53437	29.5
Išankstiniai apmokėjimai už pieno tiekimą	830	0.6	11438	7.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Iš anksto apmokėtas pelno mokestis	0	0.0	292	0.2	530	0.3	84	0.0	150	0.1
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	5854	4.0	922	0.6	1567	1.0	4922	2.8	4511	2.5
Trumpalaikio turto iš viso	91288	61.7	105018	68.6	107870	70.0	117851	67.5	117285	64.8
Turto iš viso:	147870	100.0	153099	100.0	154050	100.0	174688	100.0	180905	100.0
Akcinis kapitalas	10402	7.0	10402	6.8	10402	6.8	10402	6.0	10402	5.7
Akcijų priedai	18073	12.2	18073	11.8	18073	11.7	18073	10.3	18073	10.0
Rezervas nuosavoms akcijoms įsigyti	7606	5.1	10850	7.1	10850	7.0	10850	6.2	10850	6.0
Nuosavos akcijos	0	0.0	-2108	-1.4	-2251	-1.5	-2251	-1.3	-2251	-1.2
Kiti rezervai	13871	9.4	11988	7.8	10240	6.6	17417	10.0	16301	9.0
Nepaskirstytas pelnas	74824	50.6	69801	45.6	73169	47.5	74432	42.6	73605	40.7
Akcininkų nuosavybė iš viso	124776	84.4	119006	77.7	120483	78.2	128923	73.8	126980	70.2
Finansinės skolos	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	8050	4.4
Atidėtas pelno mokesčio įsipareigojimas	1170	0.8	783	0.5	841	0.5	2116	1.2	2129	1.2
Ateinančio laikotarpio pajamos	31	0.0	731	0.5	1458	0.9	1705	1.0	1487	0.8
Gauti išankstiniai įsipareigojimai	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	2356	1.3
Ilgalaikiai atidėjiniai	307	0.2	307	0.2	307	0.2	307	0.2	307	0.2
Ilgalaikių įsipareigojimų iš viso	1508	1.0	1821	1.2	2606	1.7	4128	2.4	14329	7.9
Finansinės skolos	1862	1.3	14092	9.2	15424	10.0	26820	15.4	19344	10.7
Ateinančio laikotarpio pajamos	79	0.1	291	0.2	308	0.2	213	0.1	211	0.1
Prekybos ir kitos mokėtinos sumos	19321	13.1	17565	11.5	14625	9.5	14000	8.0	19437	10.7
Trumpalaikiai atidėjiniai	324	0.2	324	0.2	604	0.4	604	0.3	604	0.3
Trumpalaikių įsipareigojimų iš viso	21586	14.6	32272	21.1	30961	20.1	41637	23.8	39596	21.9
Įsipareigojimų iš viso	23094	15.6	34093	22.3	33567	21.8	45765	26.2	53925	29.8
Nuosavybės ir įsipareigojimų iš viso	147870	100.0	153099	100.0	154050	100.0	174688	100.0	180905	100.0

3 priedas. AB „Rokiškio sūris“ 2017 – 2021 m. pelno (nuostolių) ataskaitos horizontalioji analizė

Rodiklis	2017	2018	2019	2020	2021	2018 su 2017		2019 su 2018		2020 su 2019		2021 su 2020		2021 su 2017	
						Eur	Proc.	Eur	Proc.	Eur	Proc.	Eur	Proc.	Eur	Proc.
Pardavimo pajamos	223976	181641	190502	189870	233658	-42335	-18.9	8861	4.9	-632	-0.3	43788	23.1	9682	4.3
Pardavimo savikaina	201511	170709	173222	174799	219356	-30802	-15.3	2513	1.5	1577	0.9	44557	25.5	17845	8.9
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	22465	10932	17280	15071	14302	-11533	-51.3	6348	58.1	-2209	-12.8	-769	-5.1	-8163	-36.3
Pardavimo sąnaudos	11003	9435	11902	9528	10951	-1568	-14.3	2467	26.1	-2374	-19.9	1423	14.9	-52	-0.5
Bendrosios ir administracinės sąnaudos	4810	4420	3373	4989	3654	-390	-8.1	-1047	-23.7	1616	47.9	-1335	-26.8	-1156	-24.0
Kitos veiklos pajamos	6499	4768	3180	2900	2038	-1731	-26.6	-1588	-33.3	-280	-8.8	-862	-29.7	-4461	-68.6
Kitos veiklos sąnaudos	1862	1978				116	6.2	-1978	-100.0	0	0.0	0	0.0	-1862	-100.0
Kiti veiklos pelnas (nuostoliai)	-72	-60	-54	13	174	12	-16.7	6	-10.0	67	-124.1	161	1238.5	246	-341.7
Veiklos pelnas (nuostoliai)	11217	-193	5131	3467	1909	-11410	-101.7	5324	-2758.5	-1664	-32.4	-1558	-44.9	-9308	-83.0
Finansinės veiklos sąnaudos	0	-29	-187	-199	-369	-29	0.0	-158	544.8	-12	6.4	-170	85.4	-369	0.0
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	11217	-222	4944	3268	1540	-11439	-102.0	5166	-2327.0	-1676	-33.9	-1728	-52.9	-9677	-86.3
Pelno mokestis	196	147	182	61	18	-49	-25.0	35	23.8	-121	-66.5	-43	-70.5	-178	-90.8
GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	11021	-75	5126	3329	1558	-11096	-100.7	5201	-6934.7	-1797	-35.1	-1771	-53.2	-9463	-85.9

4 priedas. AB „Rokiškio sūris“ 2017 – 2021 m. pelno (nuostolių) ataskaitos vertikaliąją analizę

Straipsniai	2017	Lyg. svoris, proc.	2018	Lyg. svoris, proc.	2019	Lyg. svoris, proc.	2020	Lyg. svoris, proc.	2021	Lyg. svoris, proc.
Pardavimo pajamos	223976	100.0	181641	100.00	190502	100.0	189870	100.0	233658	100.0
Pardavimo savikaina	201511	90.0	170709	93.98	173222	90.9	174799	92.1	219356	93.9
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	22465	10.0	10932	6.02	17280	9.1	15071	7.9	14302	6.1
Pardavimo sąnaudos	11003	4.9	9435	5.19	11902	6.2	9528	5.0	10951	4.7
Bendrosios ir administracinės sąnaudos	4810	2.1	4420	2.43	3373	1.8	4989	2.6	3654	1.6
Kitos veiklos pajamos	6499	2.9	4768	2.62	3180	1.7	2900	1.5	2038	0.9
Kitos veiklos sąnaudos	1862	0.8	1978	1.09	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Kiti veiklos pelnas (nuostoliai)	-72	0.0	-60	-0.03	-54	0.0	13	0.0	174	0.1
Veiklos pelnas (nuostoliai)	11217	5.0	-193	-0.11	5131	2.7	3467	1.8	1909	0.8
Finansinės veiklos sąnaudos	0	0.0	-29	-0.02	-187	-0.1	-199	-0.1	-369	-0.2
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	11217	5.0	-222	-0.12	4944	2.6	3268	1.7	1540	0.7
Pelno mokestis	196	0.1	147	0.08	182	0.1	61	0.0	18	0.0
GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	11021	4.9	-75	-0.04	5126	2.7	3329	1.8	1558	0.7

**5 priedas. AB „Rokiškio sūris“ didžiausių prekybos klientų kredito limitai bei gautinos sumos
2021 metais, tūkst. Eur**

	Kredito limitas	Kredito suma
Klientas A	5500	5376
Klientas B	5000	4854
Klientas D	2700	2610
Klientas E	2200	2104
Klientas F	2000	1531
Klientas G	1500	1500
Klientas H	1500	1443
Iš viso:	20400	19418

6 priedas. AB „Rokiškio sūris“ balanso planas, įgyvendinus siūlomas priemones

Rodiklis	2021	Planas	Pokytis	
			tūkst. Eur	proc.
Ilgalaikis materialus turtas	54809	54809	0	0.0
Nematerialus turtas	162	162	0	0.0
Investicijos į dukterines įmones	5154	5154	0	0.0
Iki išpirkimo laikomos investicijos	0	0	0	0.0
Išankstiniai apmokėjimai už pieno tiekimą	0	0	0	0.0
Išankstiniai apmokėjimai už ilgalaikį turtą	910	910	0	0.0
Suteiktos paskolos	2585	2585	0	0.0
Ilgalaikio turto iš viso	63620	63620	0	0.0
Atsargos	55921	58717	2796	5.0
Suteiktos paskolos	3266	3266	0	0.0
Prekybos ir kitos gautinos sumos	53437	42750	-10687	-20.0
Išankstiniai apmokėjimai už pieno tiekimą	0	0	0	0.0
Iš anksto apmokėtas pelno mokestis	150	150	0	0.0
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	4511	4737	226	5.0
Trumpalaikio turto iš viso	117285	109619	-7666	-6.5
Turto iš viso:	180905	173239	-7666	-4.2
Akcinis kapitalas	10402	10402	0	0.0
Akcijų priedai	18073	18073	0	0.0
Rezervas nuosavoms akcijoms įsigyti	10850	10850	0	0.0
Nuosavos akcijos	-2251	-2251	0	0.0
Kiti rezervai	16301	16301	0	0.0
Nepaskirstytas pelnas	73605	36803	-36803	-50.0
Akcininkų nuosavybė iš viso	126980	90178	-36803	-29.0
Finansinės skolos	8050	8050	0	0.0
Atidėtas pelno mokestis įsipareigojimas	2129	2129	0	0.0
Ateinančio laikotarpio pajamos	1487	1487	0	0.0
Gauti išankstiniai įsipareigojimai	2356	2356	0	0.0
Ilgalaikiai atidėjiniai	307	307	0	0.0
Ilgalaikių įsipareigojimų iš viso	14329	14329	0	0.0
Finansinės skolos	19344	42649	23305	120.5
Ateinančio laikotarpio pajamos	211	211	0	0.0
Prekybos ir kitos mokėtinos sumos	19437	25268	5831	30.0
Trumpalaikiai atidėjiniai	604	604	0	0.0
Trumpalaikių įsipareigojimų iš viso	39596	68732	29136	73.6
Įsipareigojimų iš viso	53925	83061	29136	54.0
Nuosavybės ir įsipareigojimų iš viso	180905	173239	-7666	-4.2